

7 EVROPA

Evropa má rozlohu přibližně 10 milionů km² a je velikostí srovnatelná s trvale neobývaným a prakticky neobyvatelným kontinentem Antarktidou (14 milionů km²). V Evropě, tedy na území rozkládajícím se od Atlantiku po Ural, žije 731 milionů obyvatel v 50 nezávislých státech.

Ve východním Středomoří, na hranici mezi Evropou, Asií a Afrikou se zrodily ve starověku slavné civilizace: minojská (v oblasti Egejských ostrovů, vznikla před 5 000 lety) a helénská (vznikla před 3 500 lety). Za helénskou civilizací následovala západní civilizace (vznikla v oblasti západní Evropy před rokem 700 našeho letopočtu) a pravoslavná civilizace (oblast Anatólie v dnešním Turecku před rokem 700 našeho letopočtu a později, kolem roku 1 000 našeho letopočtu, také evropská část Ruska).

V 8. století před naším letopočtem byl na Apeninském poloostrově založen starověký Řím, který postupně expandoval a vytvořil tehdy nejmocnější jednotnou římskou říši (imperium sine fine – říši bez hranic), která se na vrcholu své moci rozpínala podél Středomořího moře, směrem na severozápad, až do Galie a velké části Británie a směrem na východ do oblasti Černého moře.

Římská, resp. Západořímská říše, zanikla v roce 476. Od té doby byla civilizace ovlivňována šířícím se křesťanstvím. Stoupenci křesťanství byli pronásledováni až do roku 313, kdy císař Konstantin I. vydáním Ediktu milánského právně uznal křesťanskou církev, která hlásala víru v jediného Boha a učení Ježíše Krista, ale přinášela také nové způsoby kultivace půdy, zakládání a správy sídel (známé je heslo nejstaršího mnišského řádu, Řádu svatého Benedikta, „modli se a pracuj“).

Evropa tedy stojí na odkazu dřívějších civilizací, resp. na základech křesťanství (a také židovství, ze kterého křesťanství vychází), řecké filozofie a římského práva.

Velkým problémem Evropy může do budoucna být fakt, že se postupně křesťanství vzdává a prosazuje tzv. sekulární humanismus, kdy člověk je sám sobě tvůrcem pravidel a norem chování. Toto vakuum by mohlo být zaplněno něčím, co se nám nebude líbit.

Od doby Římské říše už v Evropě další srovnatelně silná a významná říše nevznikla. A je to nejspíše dobře, protože rozmanitost je to, co pohání přírodní, ale stejně tak kulturní a společenský vývoj kupředu.

V 18. století se v Anglii a poté v celé Evropě prosadil způsob rozvoje, který nazýváme industrializací. Jedná se o rozvoj založený na vědě a technice a na „nekonečném“ zdroji levné energie, fosilních palivech. Evropa postupně ovládla téměř celý svět a její vojenské síle nikdo nedokázal dlouhodobě vzdorovat. Británie tak nevytvořila jako Římané v Evropě „říši bez hranic“, ale vybudovala ve světě impérium, „říši, nad níž slunce nezapadá“. Podobně další území (i když menší rozsahem) ovládla Francie, Španělsko, Portugalsko, Holandsko, Belgie, Itálie či Německo.

Přelom 19. a 20. století je plný optimistických očekávání a zdá se, že díky vědě a technice je vybudování „ráje na zemi“ již na dosah. Pak ale přichází kruté vystřízlivění – první světová válka. Lidé nejen že se zabíjejí, zabíjejí se neosobně, hromadně, „průmyslově“. Jsou vynalezeny kulometry, tanky, chemické bojové plyny, které jsou používány ve velkém. Od konce první světové války pak uplyne dvacet let a Evropa hoří v ještě strašidelnějším konfliktu, který za sebou zanechá 50 milionů mrtvých (v první světové válce to bylo 15 milionů padlých). Centrum ekonomického i civilizačního vývoje se z Evropy přesouvá do Severní Ameriky.

V rozvojových zemích Afriky a Asie ztrácí bílý muž postavení nositele pokroku a neotřesitelné autority, „sáhíba“ (v arabském prostředí má slovo sáhíba význam pána, velitele, v indickém prostředí se jedná o obecné zdvořilé oslovení).

Evropa sama je po 2. světové válce navíc rozdělena na 40 let tzv. železnou oponou na část západní a východní. To se změní až na přelomu 80. a 90. let 20. století. Začíná nová éra, bez komunistických totalitních režimů, které samy byly vazaly ruského komunistického impéria (Sovětského svazu). Ani období přelomu 20. a 21. století však není jednoduché. Jako by Evropa ztratila „vnitřní motor“, svoji vizi, evropský sen, o který by stálo za to usilovat a za kterým jít. Evropané jsou po materiální stránce vesměs blahobytní, ale řečeno biblicky, naše srdce ztuhněla. Není třeba kvůli tomu zoufat, ale bylo by naivní se domnívat, že 21. století bude procházkou rajskou zahradou. Bylo by to podobně naivní a dětinské, jako představy našich předků na přelomu 19. a 20. století. 21. století přinese Evropě, Evropanům i celému světu jistě hodně krásného, ale přinese také problémy a výzvy hloubky a rozsahu, jaký si nejspíše ani nedokážeme představit. V takových těžkých obdobích se však objeví velké osobnosti, odvážní a moudří muži a ženy, „rytíři dobré naděje“, kteří dají evropské civilizaci nový smysl a cíl.

7.1 Západní Evropa

Evropa je nám důvěrně známý svět. Vyznačuje se přírodní, historickou a kulturní rozmanitostí. Je nám k dispozici, máme-li touhu ji poznávat. Všude se dá dojet levně vlakem nebo autobusem, takže peníze nejsou zásadní bariérou pro cestování. Je oproti mnohým jiným regionům bezpečná, a když jste na cestách v nouzi, najdete pomoc a zastání. Zkrátka jsme tu doma a budme za takový domov vděční.

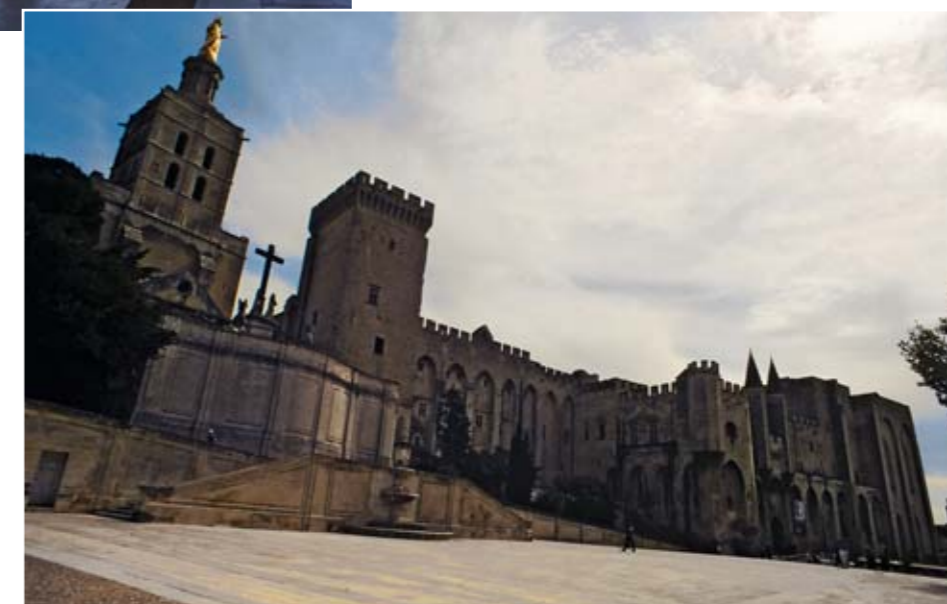
V Evropě jsou místa notoricky známá i méně známá. Některá z těch nejzajímavějších si jen letmo ukážeme. Pokud by to někomu bylo málo, udělá nejlépe, když vezme batoh a vyrazí na cestu.

V antice bylo centrem civilizačního vývoje Středomoří. Po rozpadu Římské říše se posouvalo postupně do západní, střední a severní Evropy. Také v novodobé historii, když východní a většina střední Evropy spadla pod tuhou nadvládu Moskvy, byla za „Evropu“ považována jen její západní, svobodná část.

Symbolem Paříže a celé Francie, která dala světu „volnost, rovnost, bratrství“ (liberté, égalité, fraternité), je Eiffelova věž. V roce 1889, když byla u příležitosti stého výročí Velké francouzské revoluce a Světové výstavy dokončena a otevřena, ji mnoho lidí považovalo za „ocelové monstrum“. Zvykli jsme si však a dnes si Pařížané ani turisté město bez „Eiffelovky“ neumí představit.

Památky na středověk a postupné vytváření západní civilizace. Starobylé město Avignon v Provinci na jihu Francie. V letech 1309–1377 bylo sídlem papežů, nucených opustit Řím, a poté také sídlem tzv. vzdoropapežů. Na snímcích vidíme Papežský palác a Avignonský most.

Carcassonne, jedno z nejzachovalejších pevnostních měst v Evropě. Místo bylo osídleno již od 6. století před naším letopočtem, kdy se zde usadili Keltové.

V podhůří Pyrenéjí leží malé, ale světoznámé město Loury. V roce 1858 zde měla mladá prostá dívka Bernadetta Soubirousová mariánské zjevení a od té doby se tu občas odehrávají zázračná uzdravení. Proto jsou Loury jedním z nejvýznamnějších poutních míst na světě.

Město nad Seinou, Paříž. Hlavní město hrdé Francie, která byla kdysi velmocí, ale už není. Ráda by jí opět byla, ale časy se mění.

Vstup do Louvru, jednoho z největších muzeí na světě. Je to bývalé sídlo francouzských králů. Skleněná Pyramida v Louvru byla dokončena až v roce 1989, při příležitosti 200. výročí Velké francouzské revoluce.

Součástí Francie je nádherný středomořský ostrov, Korsika. Rozlohou odpovídá velikosti přibližně Jihomoravského kraje (má 8 722 km²). Žije zde kolem 300 000 obyvatel. Ostrov je známý pro své pláže a čisté moře (má pobřeží dlouhé 1047 kilometrů), ale nabízí mnohem víc.

Nejvyšší hora Korsiky se nazývá Monte Cinto. Vypíná se do výše 2710 metrů a za dobrého počasí je pro člověka celkem snadno přístupná.

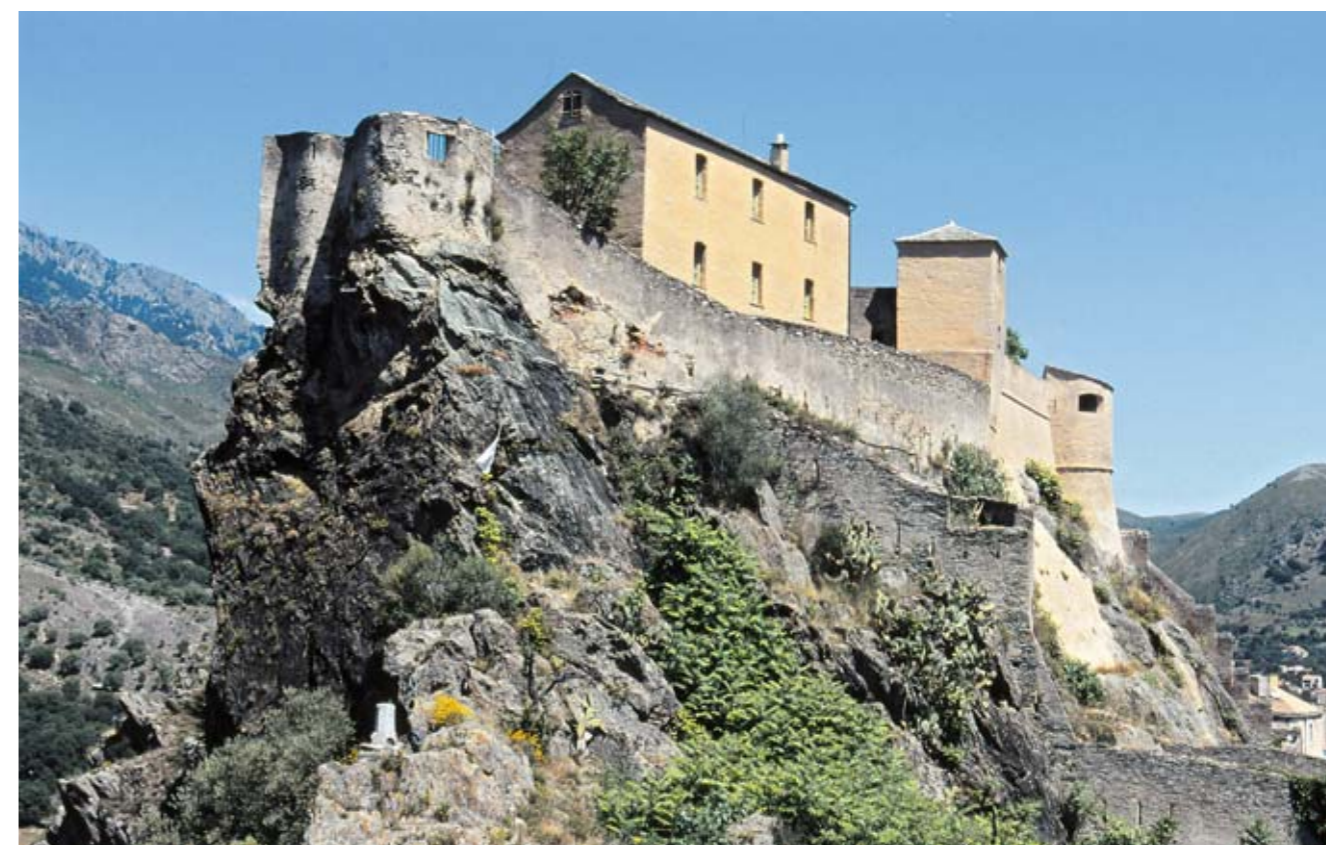

Hlavní město Ajacio na Korsice je místem narození Napoleona Bonaparte, na kterého jsou domorodci patřičně hrdí.

Město Corte bývá považováno za neoficiální hlavní město Korsiky. Zde se nachází centrum národního patriotismu Korsičanů. Tady byla v roce 1731 sepsána první demokratická ústava v novověké Evropě. A zde otec korsického národa, Pascal Paoli, vytvořil první demokratickou vládu.

Citadela v Corte je dominantou města.

Svrázná, poněkud zastaralá kanalizace.

V Calvi se údajně narodil Kryštof Kolumbus, alespoň místní lidé jsou o tom přesvědčeni. Byl samozřejmě janovský občan, ale místo jeho narození není dodnes vyjasněné.

Mnoho Korsičanů by se od Francie rádo odtrhlo, ale to vláda v Paříži nehodlá dopustit ani náhodou. To je také pádný důvod, proč je zde ve městě Calvi umístěna slavná Cizinecká legie. Vojáci však kromě výcviku vykonávají pro ostrov nebezpečnou, ale nesmírně užitečnou práci. Pomáhají při hašení lesních požárů. Znal jsem se kdysi s člověkem, který sloužil v Cizinecké legii a říkal mi, že hasit lesní požár v letních vedrech byly strašné galeje, horší než vojenský výcvik i bojové operace, kterých se účastnil v Africe.

V archeologické lokalitě Filitosa stojí za pozornost starodávné menhiry. Lidé žili v této oblasti v jeskyních již před 5300 lety.

Les Calanches jsou skalní formace, které se tyčí více než 400 metrů nad mořem. Spisovatel Guy de Maupassant, který navštívil toto místo v roce 1880, přirovnal přírodní útvary „k pohádkovým bytostem, které působením kouzelné moci zkameněly“.

Stará antická cesta v oblasti Les Calanches.

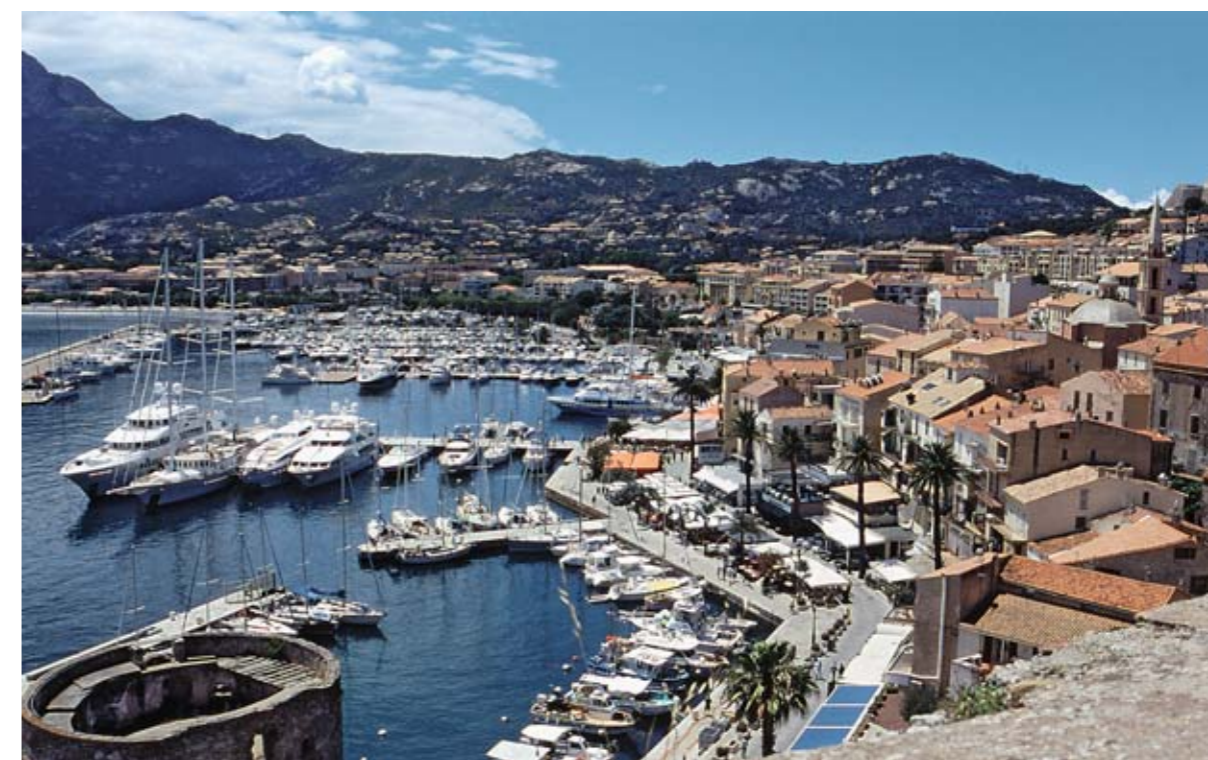
Ze severu na jih se táhne napříč ostrovem horský hřeben, který dobrý turista může za tři týdny přejít po tzv. trase GR 20. Málokdo se však rozhodne pro zdolání celé trasy. I na takovéto ukazatele směru můžete narazit. Zlaté české značení turistických cest!

Městečko Bonifacio, trvale obydleno pouhými třemi tisíci obyvateli, zaplavují v létě turisté, aby si vychutnali jeho krásu a malebnost. Leží na vrcholu strmého útesu. Na druhé straně se zrcadlí zátoka, která představuje dokonalý přístav.

Celá Korsika je poseta malebnými městečky s úzkými uličkami, které se šplhají po příkrých svazích korsických kopců a hor.

Úzké uličky poskytují vždy nějaký dostupný stín a během letních měsíců je v nich překvapivě snesitelné klima.

Korsičané umírali často mladí nejen kvůli těžké a namáhavé práci, ale také kvůli krevní mstě. Pozůstali pak budovali zesnulým na jejich poměry a možnosti neúměrně nákladné hrobky.

Z Bonifacia je možné podniknout šestikilometrovou vycházku k majáku Pertusato na jižním cípu ostrova.

Odtud už je to přes moře jen „co by kamenem dohodil“ na Sardinii. Sardinie má prý nádherné pláže, ale určitě nemá tak rozmanitou přírodu, jako Korsika.

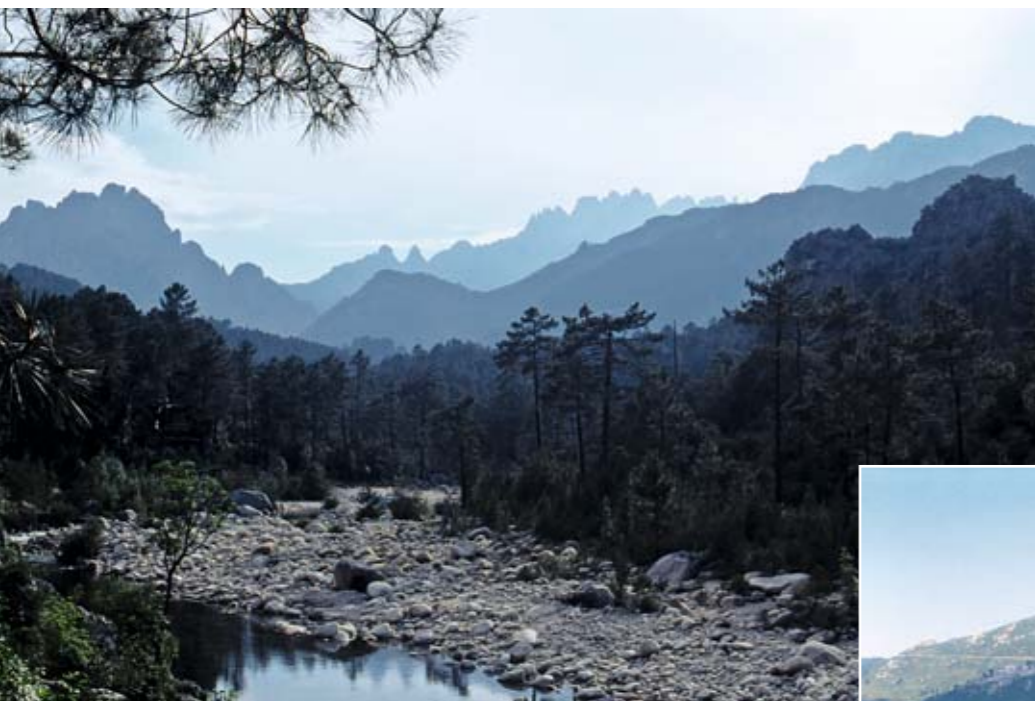
Pláž Rondinara na jihovýchodě ostrova patří k nejkrásnějším a také k nevyhledávanějším. Doporučuji návštěvu mimo hlavní turistickou sezónu.

Ráno jsme se šli vykoupat a co nevidíme – předstihly nás místní krávy. Vzpomněl jsem si na úryvek budovatelské básně: „Krávy mají po dřině, dobře je jim v kravině.“ Zde po náročné pastvě nejspíše chodí relaxovat na pláž.

U východního pobřeží, u městečka Zonza, nelze vynechat návštěvu průsmyku Col de Bavella (1218 metrů nad mořem). Proti nebi se do výše přes 1600 metrů tyčí ostré žulové špice. Patří k oblíbeným místům horolezců, ale na své si rozhodně přijdou i obyčejní turisté.

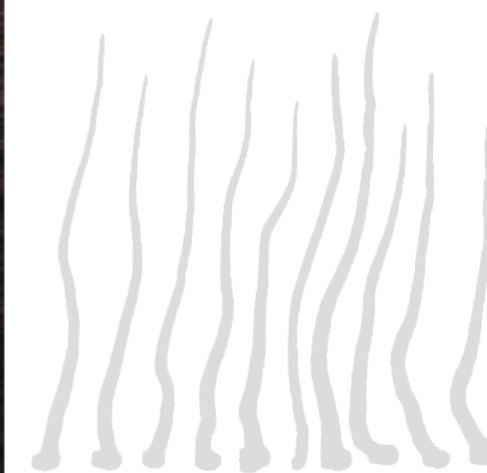
Někteří Korsičané si s péčí o dům moc hlavu nelámou. Občas domy vypadají omšele, střecha také již není, co bývala. Ale to nevadí, protože se bydlí v přední části domu. Do poloviny domu může pršet, ale televizní satelit za komínem být prostě musí.

Na pobřeží ostrova jsou občas k vidění tyto strážní věže, které varovaly před vetřelci z moře. Věže byly stavěny jako malá pevnost, takže vojenská posádka se dokázala dlouho bránit i výrazné početní převaze.

Krajina na severozápadním pobřeží ostrova, poblíž Saint-Florent.

Snad nejkrásnější jsou na Korsice západy slunce. Navštívil jsem tento ostrov až ve svých téměř padesáti letech a tušil jsem, že je hezký. Skutečnost však předčila moje očekávání. A tuto až exotickou krásu máme prakticky za rohem. Stačí jet dvanáct hodin po dálnici do italského Livorna, zde se nalodit na trajekt a za další čtyři hodiny jste na místě.

Z Francie přeplujeme lodí Calaiskou úžinu a vítá nás stará dobrá Anglie svými doverskými útesy. Úžina, která dělí Velkou Británii od kontinentální Evropy, je v nejužším místě jen 33 kilometrů široká a vznikla nejspíše erozí.

Tower Bridge, jeden ze symbolů Londýna, je zvedací most přes řeku Temži. Má rozpětí 244 metrů a otevřen byl v roce 1894. Hned vedle stojí pevnost Tower of London, resp. Palác a pevnost Jejího Veličenstva. Jako palác používal Tower naposledy král Jakub I. (1566–1625). Poslední vězeň, který pobýval v Toweru, byl za 2. světové války německý nacistický politik Rudolf Hess.

Katedrála sv. Pavla v dnešní podobě je již čtvrtá v pořadí. První katedrála byla postavena Sasy ze dřeva. Byla zničena požárem v roce 675, pak obnovena a poté vydrancována Vikingy. Poté byla postavena druhá katedrála, tentokrát z kamene. Třetí katedrálu vybudovali Normané poté, co předchozí byla v roce 1087 zničena požárem. Práce trvaly přes 200 let. V roce 1136 rozestavěný chrám opět zničil požár, ale roku 1314 byla velkolepá stavba dokončena. V 16. století katedrála chátrala, za vlády Jindřicha VIII. a Edwarda VI. byla poničena výzdoba interiéru. Katedrálu pak zničil zejména Velký požár Londýna v roce 1666. V roce 1675 byly zahájeny práce na čtvrté katedrále a ta byla dokončena v dnešní podobě roku 1708.

Anglický venkov. Typické jsou pozemky pravidelných tvarů. Protože je vše ohraničené ploty nebo zídkami, nelze se tu volně toulat krajinou, jako u nás.

Střídání stráží u Buckinghamského paláce. Palác je oficiálním londýnským sídlem britského panovníka (nyní je tedy rezidencí královny Alžběty II.).

Hyde Park představuje jeden z největších parků v Londýně. Jeho součástí je „Speaker’s Corner“, což je prostranství, kde si můžete říkat, co chcete (pokud někoho hrubě a sprostě neurážíte) a můžete debatovat na jakémkoliv téma.

Třicet kilometrů od Londýna se nachází Windsor – druhý největší doposud obývaný hrad na světě. Je jednou z oficiálních rezidencí britské královské rodiny.

Univerzita v Oxfordu je nejstarší univerzitou v anglicky mluvících zemích a jednou z nejslavnějších na světě. První zmínky pocházejí již ze 12. století.

Nizozemsko, Belgie a Lucembursko spolu vytvořily v roce 1948 celní unii, přeměněnou později na hospodářskou unii. Toto volné společenství známe pod názvem Benelux. Nizozemsko je nízko položené území, asi třetina státu leží pod úrovní hladiny moře. Je protkáno sítí vodních kanálů.

Holandaňé, na rozdíl od Čechů, mají přístup k moři. Kdysi byli námořní velmocí, vlastnili kolonie. Tato otevřenost světu možná utvářela i jejich mentalitu, stejně jako naši mentalitu utvářela uzavřená česká kotlina.

Další symbol země – jízdní kolo. V rovinatém Nizozemsku žije téměř 17 milionů obyvatel a je zde stejný počet kol. Automobilů vlastní Holandaňé přibližně sedm milionů, navíc mají skvěle rozvinutou hromadnou veřejnou dopravu. Bicykl je perfektní dopravní prostředek na krátké vzdálenosti, zejména v rovinách. Má jednu obrovskou výhodu – neprodukuje skleníkové plyny.

Jeden ze symbolů Nizozemska – větrný mlýn. Jejich moderní obdobou jsou větrné elektrárny – v západní Evropě rychle se rozvíjející obnovitelný zdroj energie.

V Bruselu se konala první velká světová výstava po druhé světové válce, EXPO 1958. Jejím symbolem se stalo Atomium, 110 metrů vysoký model atomu.

V Belgii, stejně jako i jinde na světě, to občas se „zkrášením“ přírody přeženou. Jakoby i v těchto člověkem deformovaných stromech se projevovala naše podvědomá touha přírodu zkrotit, podmanit, „sestříhat“ do pravidelných tvarů.

7.2 Alpské země

Jestli jsem měl někde výrazný pocit, že lidé pečují o krajinu a váží si jí, pak to bylo ve Švýcarsku. Tento snímek pro mne představuje příklad vyvážené podhorské krajiny.

Nejznámějším symbolem Švýcarska je 4478 metrů vysoký Matterhorn. Pravděpodobně se zde začínají projevovat globální klimatické změny. Ve výšce 3500 metrů taje permafrost (trvale zmrzlá půda), což způsobuje sesuvy hornin. Proto bývá tato hora stále častěji uzavřena pro horolezecké výstupy.

Ledovce v Alpách tají, a nejen tam. Místo, kde při focení stojím, pokrýval ještě před několika desetiletími ledovec. Dnes je o několik set metrů dále. Černobílý snímek ukazuje, jak ledovec v letech 1960-1983 rostl, od té doby prakticky neustále ustupuje.

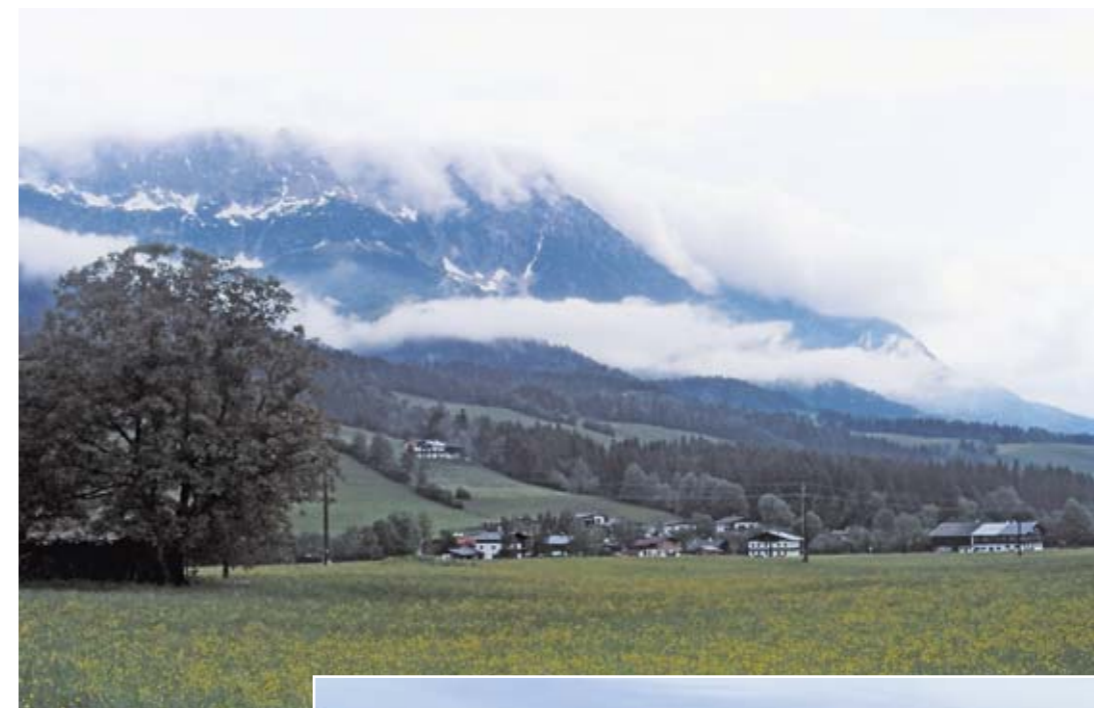

Pohled na psa – záchranáře se soudkem rumu vždycky potěší, i když tentokrát jde jen o turistickou atrakci.

Když byly hranice za komunistického režimu uzavřeny, jezdili čeští a moravští milovníci vysokých hor především do Tater na Slovensko. Jenže hlavní hřeben Vysokých Tater má délku 26 kilometrů, Alpy se táhnou do délky 1200 kilometrů a rozprostírají se na 180 000 km². Do Alp tedy lze jezdit celý život a stejně nemáte šanci poznat je tak důvěrně, jako slovenské hory. Na druhou stranu, máte stále co objevovat.

Ženeva je oblíbeným sídlem mezinárodních organizací (např. Světová zdravotnická organizace a další agentury OSN, Mezinárodní červený kříž). V roce 2008 se zde konalo mistrovství Evropy ve fotbale. Městu dodává na kráse a atraktivitě Ženevské jezero, za dobré viditelnosti lze pozorovat věčně bílou horu – Mont Blanc (4810 metrů nad mořem). Mont Blanc je považován za nejvyšší vrchol Evropy. Protože však neexistuje jednoznačná shoda, kudy probíhá hranice mezi Evropou a Asií, nárokuje si tento primát i kavkazský Elbrus (5642 metrů nad mořem).

Pokud už zavítáte do Švýcarska, nezapomeňte navštívit Lucern. Již od roku 750 zde stál Benediktinský klášter (benediktinům je přisuzován velký význam při šíření křesťanství a obecně civilizace ze Středomoří na sever po rozpadu Římské říše v roce 476). Město bylo založeno v roce 1178. Snímek zachycuje známý Kaplový most s Vodní věží. Most je celý dřevěný, měří 170 metrů na délku a stojí zde od roku 1332. V roce 1993 byla většina mostu zničena při požáru, poté byl opět rychle renovován. Most i Vodní věž tvořily součást městských hradeb.

Německo je alpská země, ale zároveň patří do střední i západní Evropy. Německo bylo a stále ještě je společně s Francií motorem sjednocování Evropy. Zůstane asi záhadou, jak tak vyspělý a kulturní národ mohl propadnout nacistickému šílenství a způsobit za druhé světové války tolik bolesti druhým i sobě. Německo i hlavní město Berlín byly na více než 40 let po válce rozděleny na západní část a východní (komunisty ovládanou) část. V západním Berlíně po celé období studené války připomínal důsledky 2. světové války tento rozbořený kostel (Kaiser-Wilhelm-Gedächtniskirche).

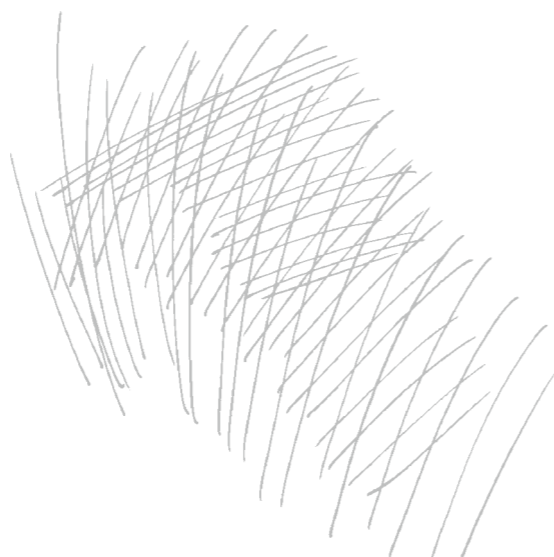
Symbolem „železné opony“ a rozdělené Evropy se stala Berlínská zeď. Tyto záběry pocházejí z roku 1988.

Ve východní části Berlína bylo okolí Berlínské zdi tristní – vysídlené a rozpadající se domy. Takto nás „matka komunistická strana“ chránila, abychom nemohli hlasovat takzvaně nohama, tedy utéci na Západ.

Dnes jsou rány po válce (alespoň ty hmotné) dávno zaceleny a německá města vzkvétají. Na snímku vidíme Frankfurt nad Mohanem.

Možná neekologičtějším městem nejen Německa, ale celé Evropy, je město Freiburg, nedaleko švýcarských a francouzských hranic. Žije tu více než 200 tisíc obyvatel. Nachází se zde jedna z nejstarších evropských univerzit, která byla založena již v roce 1457. Zdrojem rozpaků mezi místními obyvateli je jedno z partnerských měst – iránský Isfahán.

Za velmi zajímavou část města považují čtvrť Vauban, která byla navržena jako „udržitelné město“. Výstavba začala v polovině 90. let 20. století v místě bývalé francouzské vojenské základny a byla dokončena v roce 2001. Poté se sem přestěhovaly dva tisíce obyvatel. Dnes čtvrť obývá pět tisíc obyvatel a spousta dalších zájemců by se chtěla přistěhovat, ale není už místo. Vjezd osobním automobilem je prakticky vyloučen a to i pro místní (ti auto nemají, nebo je nechávají ve vícepodlažních garážích na okraji čtvrti). Domy jsou výborně zatepleny, většina energie pochází z obnovitelných zdrojů. Zeleň se nachází všude, kde to je jen trochu možné, včetně prostoru mezi tramvajovými kolejemi.

Čtvrť je „utopena v zeleni“, důsledně se zde třídí a recykluje odpad.

Tento dům vypadá naprosto obyčejně, ale byl ve Vaubanu prvním, který se stal energeticky na okolí prakticky nezávislým. Je výborně zateplený, elektrickou energii dodávají solární panely umístěné na střeše.

Je zajímavé, že první impuls k vybudování alternativního ekologického bydlení přišel od komunity, která připomíná hnutí hippies z 60. let 20. století. Dodnes si přímo v centru Vaubanu žijí svým životem, obvykle v pojízdných karavanech, ale zdá se, že nikomu ze „spořádaných“ občanů v okolí to nijak zásadně nevadí.

Rakousko je nám důvěrně známou a blízkou zemí, vždyť jsme dlouho byli součástí Rakouska-Uherska. Do impéria patřil i tyrolský Brixen, který známe z čítanek, protože zde od prosince 1851 do května 1855 žil Karel Havlíček Borovský v poměrně komfortním vyhnanství (měl zde pronajatý domek s altánkem, rodina za ním přijela na náklady policejního ředitelství). Po 2. světové válce byl Brixen anektován Itálií.

Také v Rakousku velkou část území představují Alpy. Čeští turisté je využívají především v zimě. Přírodní podmínky i nabídka služeb se těm rakouským prostě nemůže rovnat a cenové rozdíly se pomalu vyrovnávají.

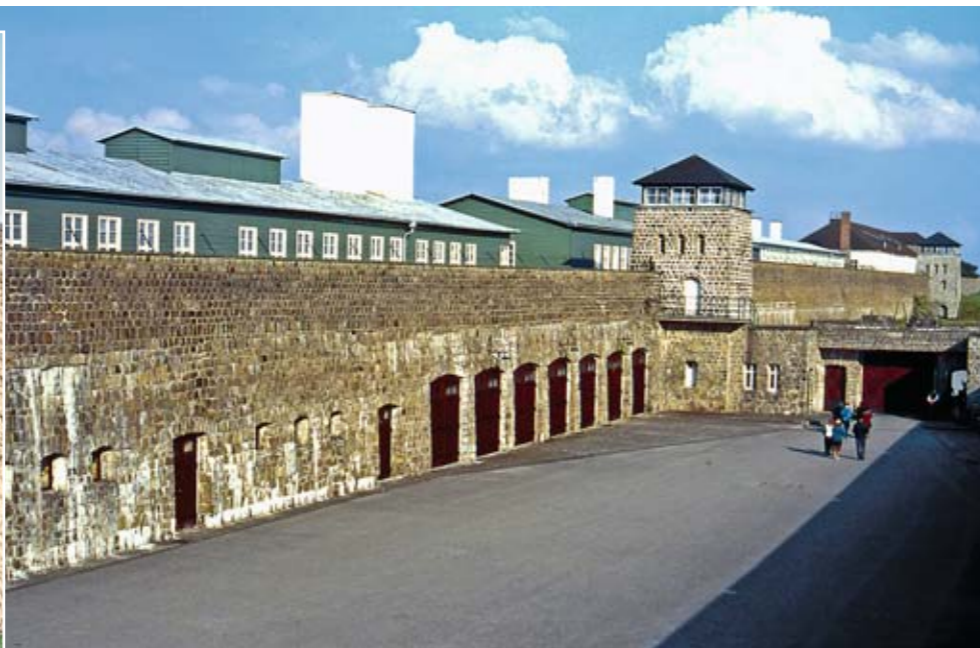
Jen 70 km jihozápadně od Vídně se nachází pohoří Rax, které tvoří vysoko zdvižená vápencová náhorní plošina se strmými okraji. Jedná se o ideální místo pro krátkou (víkendovou) letní turistiku, kde si můžete vyzkoušet i lezení po ferátách (dobře zajištěných cestách na hranici horolezeckého terénu).

Zásahy našich předků do krajiny bývaly často velmi zdařilé a přetrvaly po celá staletí, například vybudování soustavy rybníků v jižních Čechách. V Rakousku jsem měl podobný pocit při návštěvě Mozartova rodného města Salzburgu a jeho okolí. Na obrázku vidíme salzburžský zámek, který mají dlouhodobě pronajatý Američané a sídlí zde jejich známá vzdělávací instituce Salzburg Global Seminar. V pozadí lze spatřit mohutný hradní komplex Hohensalzburg.

Temná stránka rakouské, ale také obecně lidské minulosti – koncentrační tábory. Vymyká se lidskému rozumu, co vše je schopen člověk provést druhému člověku. Máme v sobě schopnost stát se během svého pozemského života téměř anděly, ale stejně tak máme schopnost stát se bestii. Koncentrační tábory nám připomínají, kromě jiného, že zlo existuje.

Asi 20 km východně od Lince se nachází bývalý koncentrační tábor Mauthausen. Nejdříve šlo o jediný tábor, pak se postupně rozšířil na komplex čtyř hlavních táborů a více než padesát pobočných táborů, kde byli vězni využíváni k nuceným pracem. V lednu 1945 zde pracovalo asi 85 000 vězňů. Odhady celkového počtu obětí se pohybují v rozmezí 123 000–320 000 lidí.

Na jihu Rakouska tvoří Karavanky společně se Savinjskými Alpami 120 kilometrů dlouhou hranici mezi Rakouskem a Slovinskem. Dříve tu procházela řada důležitých obchodních cest, dnes spojují rakouský Villach a slovinskou Jesenici dálniční a železniční tunely. Toto vápencové pohoří s vrcholy kolem 2000 metrů nad mořem a krásnými výhledy je ideální pro letní vysokohorskou turistiku.

Slovinsko leží geograficky na rozhraní střední a jihovýchodní Evropy, což se projevilo i v jeho historii. Od konce 1. světové války až do roku 1991 bylo součástí Jugoslávie, ale historicky a „psychologicky“ má určitě blíže k Rakousku a severní Itálii.

Moje první zkušenost se Slovinskem byla poněkud netradiční. Po třech nezdařených pokusech o získání tzv. devizového příslibu v době studentských let, který by mi umožnil vyjet na Západ, jsme s partou přátel konečně, v roce 1987, dostali první povolení vyjet na „polozápad“, do Jugoslávie. Naše cesta mířila do hor, do sedla Vršič v Julských Alpách. Jakmile jsme přijeli, padla mlha a pršelo čtyři dny. Ty jsme strávili vařením a nicneděláním v bunkru z 1. světové války. Pak jsme to vzdali a odjeli na Velebit (pohoří na dnešním území Chorvatska). V duchu jsem si říkal, že takto jsem si svoji první a možná poslední cestu na Západ nepředstavoval (nikdo netušil, že komunistický režim za dva roky padne). To jsem mohl rovnou strávit dovolenou doma ve sklepě a ještě bych ušetřil za cestu.

7.3 Severské země

„Nejen horami žijí lidé“ během dovolené. Pod Julskými Alpami je příjemné navštívit jezero Bled s ostrovem Blejski otok (kde se nachází poutní kostel Panny Marie se staroslovanským hřbitovem) a občas nějaký ten zámek, hrad, či jinou historickou památku.

Je zajímavé, že všechny země severní Evropy patří mezi nejvyspělejší státy světa. Navíc je tam ve srovnání s jižními státy velmi nízká korupce a vysoká míra sociálního kapitálu, tedy zjednodušeně řečeno, důvěry mezi lidmi. Lidé v těchto zemích se vyznačují vysokou ochotou být solidární mezi sebou i vůči tzv. rozvojovým zemím. Mezi nejštědřejší poskytovatele pomoci patří Norsko, Švédsko a Dánsko. Společně s Holandskem a Lucemburskem to jsou státy, jejichž výdaje na rozvojovou spolupráci dlouhodobě převyšují 0,7 % hrubého domácího produktu. Považují za pozoruhodné, že v těchto zemích s nejtvrďšími klimatickými a obecně přírodními podmínkami se rozvinuly a prosperují tak vyspělé společnosti.

Oslo, příjemné šestisetřicetileté město, leží přibližně na šedesáté rovnoběžce severní šířky.

Okolní moře hraje roli při vyrovnávání teplotních rozdílů během celého roku. V minulosti zajišťovalo spojení se světem.

Vikingové byli vynikající mořeplavci a to jim v minulosti umožnilo podnikat četné výboje do jiných zemí. Osídlili na čas Grónsko a dostali se dokonce až do Severní Ameriky, i když tam se dlouhodobě neudrželi. Na snímku vidíme vikingskou loď v muzeu Vikingskipshuset.

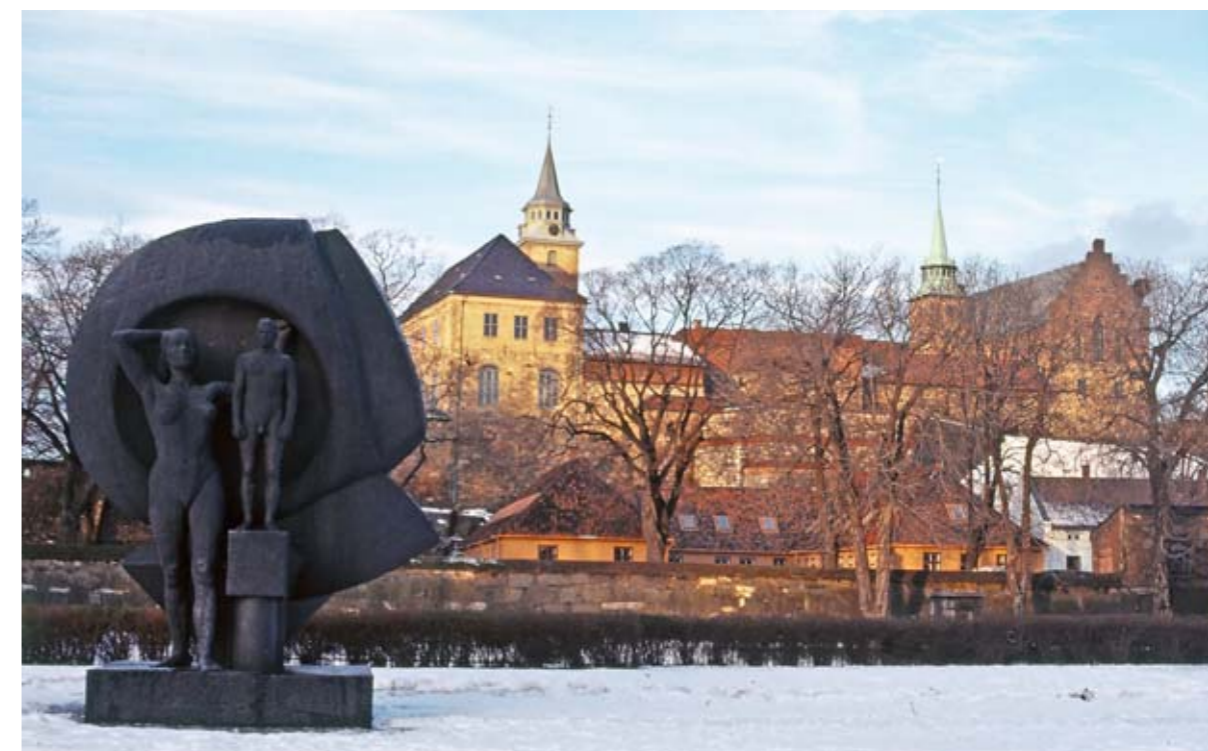
Známou atrakci představuje v Oslu Vigelandův park soch, kde bylo na ploše 32 hektarů nainstalováno 212 bronzových a žulových soch Gustava Vigelanda.

V nejvyšším bodě parku je umístěn Monolit, který se vypíná do výše 14,1 metru a ztvárňuje 121 lidských postav stoupajících postupně v „koloběhu života“ k obloze, což symbolizuje lidskou touhu po duchovních věcech a přiblížení se spáse. Práce na monolitu trvaly třem sochařům necelých 15 let, od roku 1929 do roku 1944.

Žulový blok, který ční do výšky 604 metrů nad hladinou Lysefjordu, nese název Prekestolen (Kazatelna). Jedná se o jednu z nejnavštěvovanějších přírodních lokalit v Norsku.

Hrad Akershus v Oslu pochází z počátku 14. století.

Norsko, to jsou především překrásné přírodní scenérie (tedy pokud neprší a není mlha). Tyto záběry byly pořízeny během výstupu na Galdhøpiggen, nejvyšší horu Norska (2469 metrů).

Vodopád Tvinnefoss.

Další z mnoha vodopádů, na které po cestě Norskem narazíte.

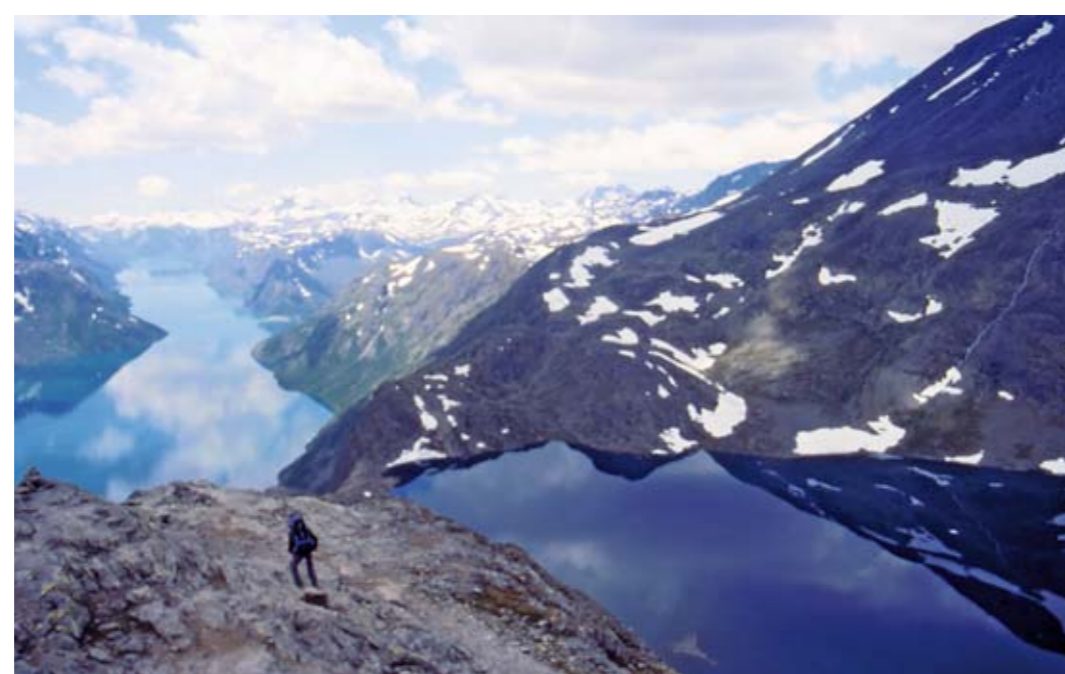
Stačí jenom jet po silnici, dívat se kolem sebe a o zážitky nebude nouze.

Ledovec Supphellebreen v národním parku Jostedalbreen. Nejpopulárnější a asi i nejkrásnější pěší túra v Norsku je po hřebeni Besseggen v národním parku Jotunheimen. Během tří letních měsíců, kdy je schůdná, jí projde 30 tisíc turistů. Stojí rozhodně za to. Tmavomodré jezero se jmenuje Bessvatnet, o pět set metrů níže leží 18 km dlouhé jezero Gjende, zbarvené do zelená díky ledovcovému siltu, který sem přináší řeka Memuru.

Druhý den pěšího putování, od chaty Memurubu k chatě Gjendebu.

V hornatém Norsku se kromě automobilů kupodivu používají v hojně míře jako dopravní prostředek na kratší vzdálenosti kola. Norové jsou především kvůli ložiskům ropy a plynu v Severním moři velmi bohatí, ale na rozdíl od jiných ropných producentů nedávají své bohatství okázale najevo. Žijí poměrně skromně a investují do budoucnosti, např. do podpory vzdělání, nebo do rozvoje dopravní infrastruktury.

Bergen je druhé největší město Norska, založeno bylo již v roce 1070. Bývá považováno za snad nejdeštivější město Evropy. V průměru zde prší 213 dní v roce. My jsme měli štěstí – bylo slunečno a na obloze ani mráček.

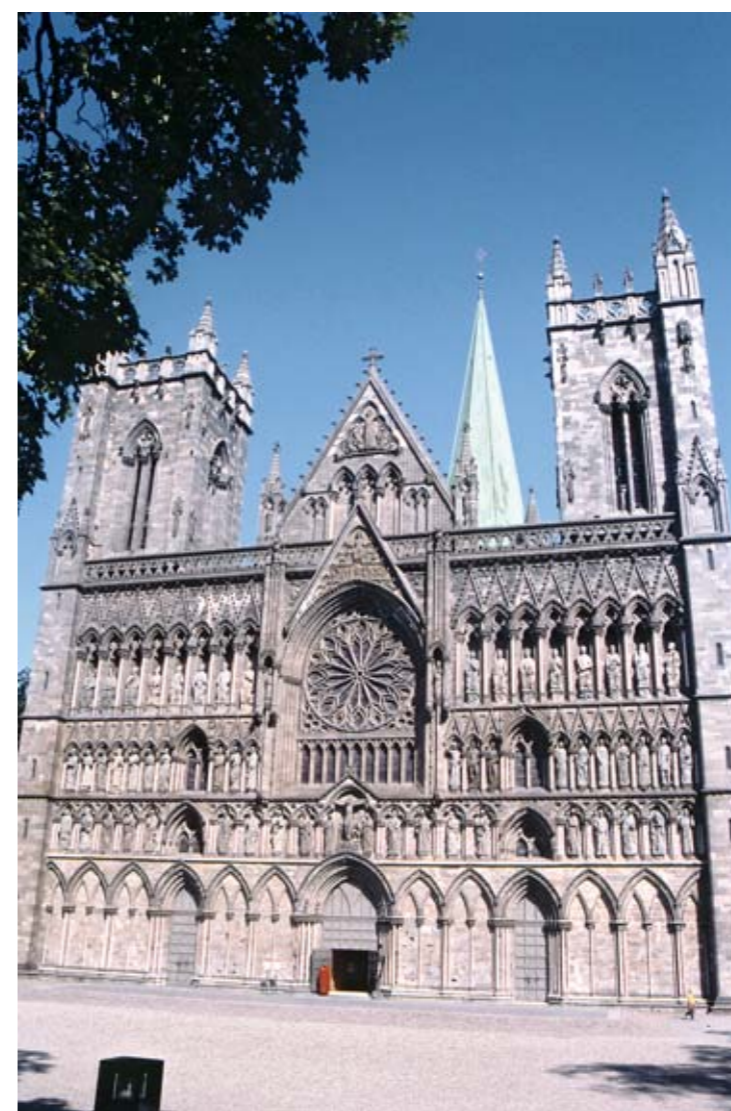
Pro Norsko jsou typické tyto starodávné dřevěné kostely. Hlavní nebezpečí pro ně představoval oheň, který v minulosti mnohokrát tyto krásné stavby změnil během několika hodin ve zmet ohořelých trámů, sutin a popela.

Trondheim, třetí největší město Norska (170 tisíc obyvatel), je považován za „bránu severu“, protože k polárnímu kruhu to již není daleko. Město bylo založeno v roce 997 králem Olafem Trygvassonem. Ten přivedl zemi ke křesťanství a v roce 995 nechal v Norsku postavit první kostel.

Čím více jedete na sever, tím jsou stromy zakrslejší, kmeny jsou deformované nepříznivými klimatickými podmínkami v zimním období. Za polárním kruhem pak již převažuje tundra, tedy ekosystém bez stromové vegetace, maximálně se zde vyskytnou jen zakrslé formy vrby či břízy.

Dominantou města je Nidaroský dóm, nejvelkolepější gotický chrám v Norsku i v celé Skandinávii. Právě v tomto architektonickém skvostu probíhá korunovace norských králů.

Národní park Rondane byl založen v roce 1962 jako první norský národní park. Jedná se o horskou oblast ve výšce kolem 1400 metrů nad mořem, přičemž deset vrcholů přesahuje 2000 metrů. Za zmínku stojí, že zde žije sob polární. Klimatické podmínky tu totiž odpovídají díky vysoké nadmořské výšce severnějším oblastem kolem polárního kruhu nebo za ním, proto tu může žít toto nádherné zvíře.

Lidé se v minulosti uměli dobře přizpůsobit drsnému klimatu. Například střechy dobře izolovala vrstva hlíny s trvalým travnatým porostem, která bránila úniku tepla zevnitř. A pokud okolí vašeho domu nemůže zkrášlovat zahrada plná květin, je možné si v letních měsících udělat minizahrádku v květináči, přímo za oknem.

Je až neuvěřitelné, že v roce 1994 dokázal maličký Lillehammer (25 tisíc obyvatel) uspořádat zimní olympijské hry a následně i paralympijské hry. Jsou zde vynikající podmínky pro lyžování a snad každý obyvatel města si rád zaběhá po perfektně upravených tratích v okolí – v zimě na běžkách, v létě bez nich.

Na okraji města leží zajímavý skanzen se 130 historickými budovami, pokrývajícími celou historii Norska, až po 80. léta 20. století. V letních měsících tu získávají brigádu desítky studentů, kteří v dobových krojích vaří, uklízejí, prodávají a vytvářejí tak zdařilou iluzi, jak se v různých historických epochách žilo.

Švédsko má necelých 10 milionů obyvatel a spoustu místa – téměř 450 tisíc km². Je to šťastná země. Díky štědré sociální politice (a také díky vysokému progresivnímu zdanění) poskytuje občanům vysoký životní standard. Navíc se jedná o ekologicky čistou zemi. Hlavní město Stockholm patří mezi evropské země se špičkovou kvalitou života.

Druhé největší město Göteborg se vyznačuje stejně vysokou životní úrovní jako Stockholm. Žije tu necelý půl milion obyvatel, ale na dvou univerzitách zde studuje 60 000 studentů. To město „omlazuje“, dává mu intelektuálnější ráz a kvalitní kulturu. A je to také nezanedbatelným zdrojem příjmů pro místní podnikatele, protože i studenti utrácejí za jídlo, ošacení, ubytování, za knihy, kina, za místní dopravu, ... Představme si jen, kolik rohlíčků každý den sní 60 000 studentů a řekněme dalších 6000 akademických pracovníků na snídani. Pro pekaře jistě radostné pomyšlení.

Velké části města jsou „utopeny“ v zeleni, díky mnoha městským parkům.

Připomínka, jak se v minulosti žilo. Ještě před sto lety by asi nikdo nepředpovídal, že tato chudá severská země bude počátkem 21. století patřit ve světě mezi ty nejúspěšnější a nejrozvinutější.

Kdo si chce ve Švédsku odpočinout od civilizace, nebo se jí chce nadobro vyhnout, nemá problém. Nekonečné lesy a jezera budou vašim domovem. Čím dále na sever, tím více divočiny.

Podobně jako Švédsko je na tom i Finsko. Hlavní město Helsinky na jihu země, pak ještě několik dalších větších měst (Turku, Tampere, Lahti) a potom již tisíce jezer, ostrovů a samý les.

Po druhé světové válce se Finsko ocitlo v jakési „šedé zóně“ mezi Západem a Sovětským svazem, který zde měl až do svého rozpadu v roce 1991 značný vliv. V roce 1995 Finsko vstoupilo do Evropské unie a symbolem ekonomického úspěchu celé země se stal telekomunikační gigant Nokia (vyrábí celosvětově třetinu mobilních telefonů).

Středověké město Turku nacházející se v jihozápadní části země bylo založeno na konci 13. století a je nejstarším finským městem. Až do doby, než se Finsko v roce 1809 stalo součástí Ruského impéria, bylo také hlavním městem. Od roku 1812 jsou to již Helsinky. Na obrázku vidíme středověký hrad (Turku Castle).

Čtvrtou a nejmenší skandinávskou zemí je Dánsko. 60% z pěti a půl milionů obyvatel žije v Kodaňské aglomeraci. V samotné Kodani žije jen půl milionu Dánů a město je, stejně jako ostatní skandinávská hlavní města, příjemné k životu.

Pobřeží Severního moře je typické plážemi s písčnými dunami, zpevněnými travinným porostem.

Stálé západní proudění větru vytváří u pobřeží optimální podmínky pro větrné elektrárny. V současnosti instalovaný výkon větrných elektráren v Dánsku přesahuje 3000 megawattů, což je ekvivalent tří velkých jaderných reaktorů.

Ukázka venkovského stavení z minulých dob. V 18. století proběhla v Dánsku průmyslová revoluce, ke které přispěly reformy osvícenského absolutismu. Velmi důležitý byl vznik dánských lidových vysokých škol, na němž má velikou zásluhu Nikolaj Frederik Severin Grundtvig (1783–1872), který byl jednou z nevlivnějších osob dánské historie. Díky rozvoji vzdělanosti byla dánská společnost připravena na průmyslovou revoluci a díky průmyslové revoluci se významně pozvedla životní úroveň.

Součástí Dánského království jsou Faerské ostrovy a také Grónsko. Grónsko je největší ostrov na světě (2 166 000 km²), na kterém žije pouhých 56 tisíc obyvatel. Jen 15 % území není zaledněno. Pokud by grónský ledovec roztál, hladina světového oceánu by se zvedla o sedm metrů.

Grónsko může být jedním z vítězů klimatických změn, které nejspíše ve 21. století proběhnou. Část ledovce odtaje a odkryje významná naleziště nerostných surovin, včetně zlata. Proto v Grónsku nyní sílí hlasy volající po osamostatnění se. Je to klasický příběh. Když obyvatelé Grónska dostávali od Dánů po desítky let dotace, nevidilo jim být součástí Dánska. Ve chvíli, kdy ucítili bohatství, neradi by se o ně dělili.

Grónsko bylo osídleno již před 5000 lety Inuity, kteří přešli přes Beringovu úžinu z Asie na Aljašku, napříč Severní Amerikou ze západu na východ a přes zamrzlé moře se dostali až do Grónska. Kolem roku 875 našeho letopočtu objevují tento ostrov Vikingové

a od roku 986 probíhá osídlování jihozápadu ostrova Erikem Rudým. Kolem roku 1550 zaniká poslední osídlení Normanů (potomků Vikingů) v důsledku změny klimatu (ochlazení).

Island má rozlohu 103 tisíc km² a žije na něm pouhých 317 tisíc obyvatel. Nicméně jen pětina plochy je zemědělsky využitelná.

Zónu styku dvou litosférických desek lze na mnoha místech velmi dobře vidět. Desky se od sebe rozestupují v Atlantiku rychlostí asi dva milimetry za měsíc a jednou v dávné budoucnosti bude tento oceán větší než Tichý oceán.

Na tomto místě, v dnešním národním parku Þingvellir, se v roce 930 sešli náčelníci místních vesnic a vytvořili shromáždění, které na ostrově vykonávalo zákonodárnou a soudní moc. Islandský parlament je proto pravděpodobně nejstarší na světě. V letech 999–1000 přijali Islandané křesťanství.

Na ostrov připlouvali již koncem 9. století první osadníci – Norové a irští a skotští Keltové. Ve 13. století spadal Island pod norskou nadvládu a od roku 1397 pod nadvládu Dánska. Samostatnou republikou se Island stal až v červnu 1944. Islandané jsou ale stále velmi hrdí na své vikingské kořeny (na snímku hostinec v hlavním městě Reykjavíku).

Island leží na riftové zóně styku Euroasijské a Severoamerické litosférické desky, které tak spoluvytvářejí Středoatlantský hřbet. Takže zde můžete stát jednou nohou v Americe, druhou v Evropě. Podstatnější však je, že je ostrov vulkanicky velmi aktivní. Třetina lávy, která na Zemi vytekla za posledních tisíc let je islandského původu.

Turisté jezdí na Island kvůli přírodním krásám a těch je tam neuvěřitelně mnoho. Především jsou to samozřejmě hory a ledovce, jako např. v národním parku Skaftafell.

Vodní toky mohou být velmi zrádné, především při jarním tání. Nejedna návštěvník již utopil auto, když se brodil tam, kde neměl.

Proto je dobré respektovat i tyto zdánlivě nesmyslné zákazy vjezdu.

Gejzír Strokkur chrlí horkou vodu do výše 20 metrů zhruba každých pět minut. V této oblasti se nachází Velký gejzír (Stóri gejzír), který chrlí vodu až do výšky 80 metrů, ovšem velmi nepravidelně a v současnosti není činný.

Gullfoss je pravděpodobně nejkrásnější a rozhodně nejnavštěvovanější vodopád na Islandu (nachází se jen 90 km od Reykjavíku).

Není to však zdaleka jediný vodopád, který stojí za zhlédnutí. Podobně mohutné vodopády lze najít také v severní části Islandu.

Na severu Islandu, těsně pod polárním kruhem, leží čtvrté největší město ostrova, Akureyri (17 tisíc obyvatel), s překvapivě příjemnými klimatickými podmínkami. Město leží na pobřeží fjordu a hory mu poskytují ochranu. První písemná zmínka o Akureyri pochází z roku 1526, kdy zde bylo několik budov sloužících jako obchody a skladiště dánských obchodníků. Dnes představuje velmi příjemné malé město ponořené v zeleni, nicméně se všemi výdobytky moderní civilizace.

Jezero Mývatn (Komáří jezero) v severozápadní části Islandu. Nachází se zde řada vulkanických ostrovů, oddělených krátery.

Kdysi se na Islandu vyskytovaly lesy, které pak zničili osadníci. Kvůli nadměrné pastvě ovcí trpí pozemky erozí. V současnosti tu probíhají snahy o výsadbu a znovuzalesnění ostrova.

Islandané nikdy nebudou trpět nedostatkem energie. Jen geotermální energii si v klidu pokryjí své potřeby pro vytápění a výrobu elektřiny. Island bude možná první zemí, která nahradí v dopravě vozidla na ropu vozidly na vodíkový pohon. Vodík se dá získat rozštěpením vody na vodík a kyslík.

Reynisdrangar – skalní bazaltové věže u jižního pobřeží, poblíž obce Vík í Mýrdal.

Jezero Jökulsárlón je největší ledovcová laguna a nejkrásnější místo, které jsem na Islandu spatřil. Kvůli tajícímu ledovci se plocha laguny od roku 1970 zečtyřnásobila a zaujímá nyní plochu 18 km². Hloubka laguny přesahuje 200 metrů. Nalézá se v jihovýchodní části ostrova, jen 1,5 km od pobřeží oceánu.

Island je nádherná a bohatá země. Podle Indexu lidského rozvoje (který kombinuje ukazatel hrubého domácího produktu, vzdělání a očekávané délky života při narození) patří dokonce mezi nejrozvinutější země světa. Nebylo tomu tak vždy. V minulosti zde kvůli sopečné činnosti nebo krutým zimám a následnému hladomoru umíraly tisíce lidí. Například v roce 1783 došlo v jižní části ostrova k erupci několika desítek menších sopek. Následoval hladomor a vymřela až čtvrtina obyvatel. Něco podobného se opakovalo i v roce 1875, kdy výbuch sopky Askja znamenal katastrofu pro ekonomiku a způsobil hladomor. V následujících letech pětina obyvatel ostrova emigrovala do Severní Ameriky. Je obdivuhodné, že i v tak nepříznivých přírodních podmínkách dokázali místní obyvatelé vybudovat prosperující společnost, která může být příkladem a povzbuzením pro méně úspěšné státy, odhodlané změnit svoji budoucnost.

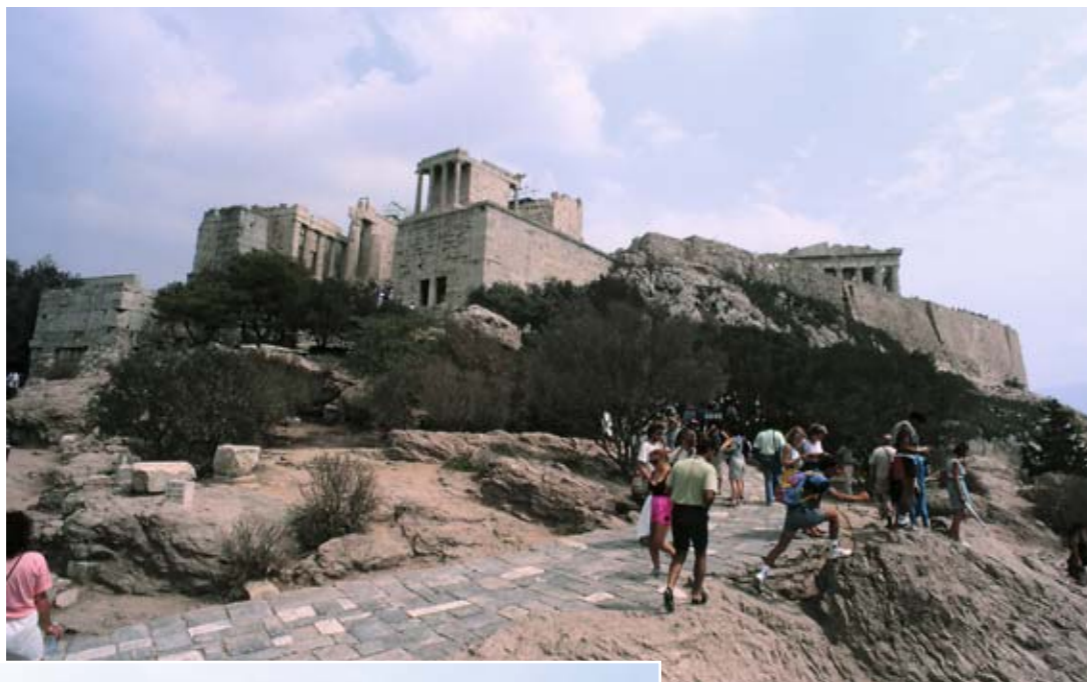

7.4 Jižní Evropa

Naše Západní (euro-americká) civilizace vychází z odkazu helénské civilizace, která se zrodila v oblasti dnešního Řecka a přilehlých středomořských ostrovů před 3500 lety. V Řecku se v 6. a 5. století před naším letopočtem objevily první demokratické obce (demokracie – vláda lidu). Antická řecká filozofie je dodnes jedním ze základních pilířů euro-americké civilizace. Paradoxně by se mohlo stát, že v Řecku budeme svědky zániku demokracie, nebo alespoň jejího zásadního ohrožení. Země je beznadějně zadlužená a obyčejní lidé mají pocit, že za vše mohou hrabivé domácí elity a mezinárodní finanční instituce. Srážky demonstrantů s policií jsou alespoň zatím stále častější a intenzivnější. To může vést k anarchii a chaosu, ze kterého nakonec bude jediná cesta – vláda pevné ruky autokrata či přímo diktátora.

Snímky zachycují Akropolis v Athénách, která ve 13.–5. století před naším letopočtem tvořila politické, náboženské a kulturní centrum starověkého Řecka.

Soluň, druhé největší město Řecka s více než milionem obyvatel, je považována za neoficiální metropoli řecké Makedonie. Byla založena již v roce 312 před naším letopočtem. Zaujal mě fakt, že se zde narodil pozdější prezident a zakladatel Turecké republiky, Mustafa Kemal Atatürk. Pro nás, pro Čechy, je důležité, že odtud pocházeli bratři Konstantin (Cyril) a Metoděj, známí jako Apoštolové Slovanů. Jsou křesťanskými patrony Moravy a spolu-patrony Evropy.

Nepřístupné kláštery Meteora v oblasti Thesálie vznikaly ve 14. století, i když mniši se v této oblasti usazovali již od 11. století. Celkem zde postupně bylo vybudováno 24 klášterů, z nichž je jich dnes trvale reholníky obydleno pouze pět.

Věštírna v Delfách byla nejslavnější věštírna a posvátné místo ve starověkém Řecku. Nejznámější a nejžádanější věštkyňou byla Pýthia. Její věštby však bývaly často poněkud nejednoznačné. Velmi známý je příklad, kdy lýdský král Kroisos se před válečným tažením proti Peršanům tázal na výsledek války a odpověď zněla: „Překročíš-li řeku Halys, zničíš velikou říši.“ To se také naplnilo, ovšem jinak, než si to Kroisos představoval. Překročil řeku, byl Peršany poražen a zničil tak vlastní říši.

Ve starověku tu bývaly lesy, které však lidé vykáceli na stavbu měst a lodí či pro potřeby domácností (topení, vaření). Dnes, pokud zemědělská půda není zavlažovaná, ji lze využívat jen extenzivně, pro pastvu ovcí či koz. Nejen moderní člověk je tedy schopen poničit své životní prostředí. V lokálním či regionálním měřítku už to uměli i ve starověku.

Většina návštěvníků zná z Řecka jen pláž a moře. Je to škoda, protože tato země nabízí mnohem více, především v oblasti historie.

Rhodos, malý ostrov (1398 km²) v Egejském moři, se nachází jen 10 kilometrů od pobřeží Malé Asie. Žije na něm 110 tisíc obyvatel a mnozí návštěvníci ho považují za nejkrásnější ostrov v Egejském moři. Obydlen byl již v době kamenné.

Z Řecka se vydáme lodí na Rhodos a pak dále přes Kypr do Izraele (snímek byl pořízen v době expedice do Izraele v roce 1990).

V průběhu historie byl Rhodos osídlen Minojci z Kréty, Peršany, Římany, arabskými nájezdníky a dalšími. Výraznou stopu zanechali na tomto území také křižáci. Vybudovali zde na svou dobu nedobytné pevnosti, ale také paláce, kostely a nemocnice. Vláda Johanitů, nebo-li rytířů Řádu sv. Jana Jeruzalémského, trvala 213 let, do roku 1522, kdy po šestiměsíčním obléhání dobyl ostrov Sulejman Nádherný, panovník Osmanské říše. Císař Karel V. získal pro Řád nový domov na Maltě a vznikl tak název, který platí dodnes – Řád maltézkých rytířů.

Pozůstatky Rhódského kolosu, jednoho ze sedmi starověkých divů světa. Rhódský kolos byla kamenná socha řeckého boha Héla, postavená v letech 304–292 před naším letopočtem. Socha byla snad rozkročena na těchto dvou sloupech nad přístavem a pod ní proplouvaly lodě. Ke zničení sochy došlo při zemětřesení, v roce 226 př. n. l.

Dále na východ od Rhodosu leží ostrov Kypr (9251 km²) s 690 tisíci obyvateli. Je dlouhodobě (od roku 1983) rozdělen na řeckou a tureckou část, oddělenou tzv. „zelenou linií“, kterou hlídají vojska OSN. Ostrov se skoro podařilo sjednotit v roce 2004, kdy v referendu pro Sjednocenou kyperskou republiku, která by následně byla přijata do Evropské unie, hlasovalo v severní, turecké části 65 % lidí, v řecké části však sjednocení ostrova odmítlo 76 % obyvatel. Snímek je z řecké části ostrova, z přístavního města Limassol.

Itálie je dědicem jedné z nejmocnějších říší v historii, Římské říše. Řím představuje jedno z nejstarších evropských měst, založen byl před více než 2700 lety a v době Římské říše plnil po dlouhá staletí „funkci hlavního města“. Tuto dobu připomíná řada antických památek, především Forum Romanum, které bylo centrem všeho dění.

Koloseum je největší amfiteátr, jaký kdy byl v Římské říši postaven. Stavba byla dokončena v roce 80 našeho letopočtu. Vydalo se do něj 50 000 diváků a sloužil především ke gladiátorským zápasům. Symbolizuje vlastně rčení „chléb a hry“. A zříceniny Kolosea by zase pro nás měly být varováním, kam takový způsob vlády a života vede.

Andělský hrad (Castel Sant' Angelo) byl vybudován za císaře Hadriána, v letech 135–139. Byl několikrát pobořen a znovu vystavěn. V minulosti sloužil také jako papežská pevnost spojená tunelem s Vatikánem. Dnes se zde nachází muzeum. Fontána di Trevi byla vystavěna v letech 1732–1762, v pozdně barokním stylu. Lze ji považovat za jeden ze symbolů Říma.

Památník Viktora Emanuela II. (1820–1878), prvního panovníka sjednocené Itálie.

Moderní Itálie určitě není příkladem klidného, stabilního vládnutí, předčasné volby se staly téměř tradicí. Demonstruje se zde často, stejně tak stávková je častým projevem protestu. Snímek zachycuje demonstraci v Římě z roku 2006 proti vládě Romana Prodiho.

Součástí Říma je Městský stát Vatikán. Jedná se o suverénní stát a sídlo hlavy katolické církve, papeže. Na ploše pouhých 44 hektarů žije 572 občanů, z toho 32 žen. Založen byl v roce 1929.

Vatikánu dominuje Bazilika svatého Petra, kde byl podle tradice pohřben po svém umučení sv. Petr. Součástí této monumentální stavby, která pojme 60 000 věřících, je Sixtinská kaple s Michalangelovou freskou Posledního soudu.

Vatikánské zahrady zaujímají více než polovinu území Vatikánu. Jsou místem klidu a meditace pro papeže již od 13. století.

Slavné město Benátky je ostrovním městem, jehož historické centrum leží na mělké laguně. Ve středověku bylo město centrem bohatství (kvůli obchodu) a vlivné Benátské republiky. Dnes jsou Benátky se svojí sítí kanálů a typickými gondolami v letních měsících tak přeplněné turisty, až tam téměř není k hnutí.

Nejvýznamnější památkou je Bazilika svatého Marka, která prezentuje příklad byzantské architektury. Původní kostel byl postaven již v letech 828–832, když se benátská kupci v Konstantinopoli zmocnili lší ostatků tohoto světe.

Náměstí svatého Marka s Dóžecím palácem (vlevo).

Ostrov San Giorgio Maggiore se stejnojmennou bazilikou ze 16. století.

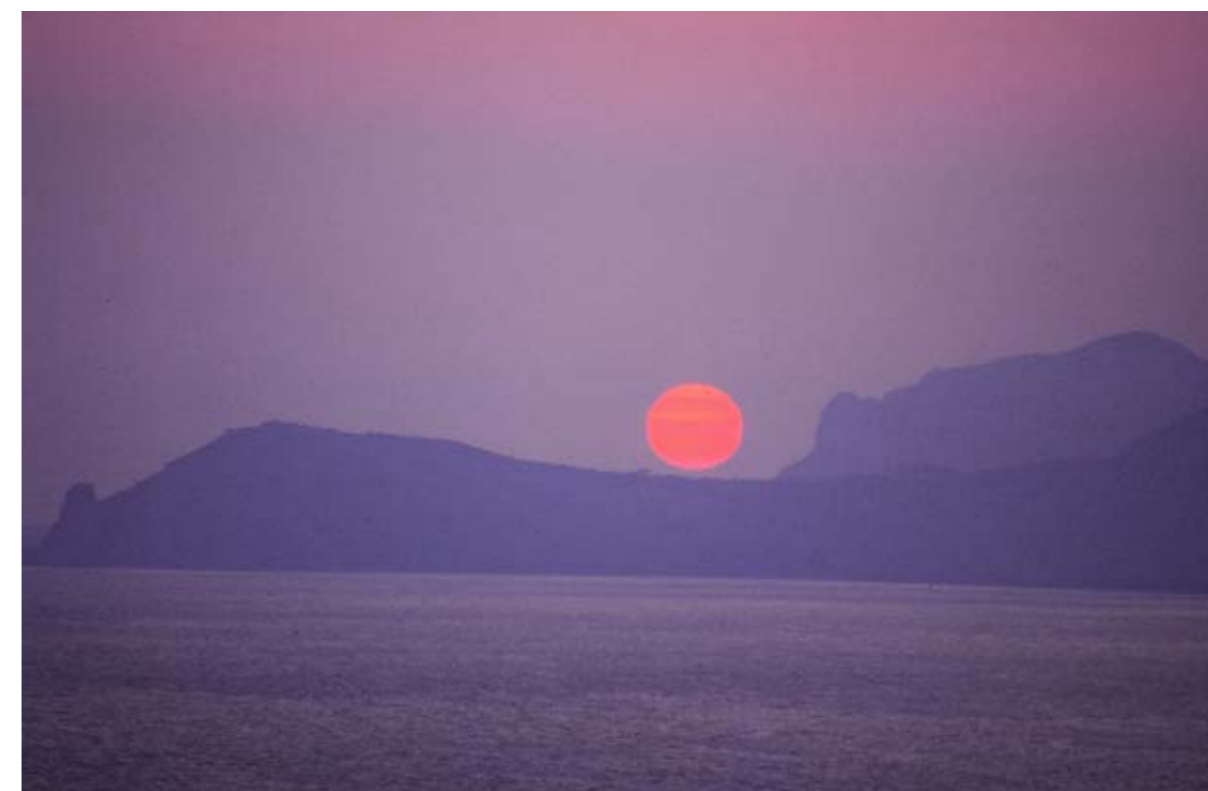

Benátky jsou potenciálně v ohrožení vzedmutím mořské hladiny, které by mohly způsobit klimatické změny. V současnosti přichází v průměru 54krát ročně tzv. „aqua alta“ (vysoká voda), kdy se hladina moře zvýší o 90 centimetrů.

Assisi ve střední Itálii je malé historické město (27 tisíc obyvatel), známé jako rodiště sv. Františka z Assisi (1182–1226). V mládí patřil mezi (dnešními slovy) „zlatou mládež“ a chtěl se proslavit jako rytíř. V zajetí se obrátil k Bohu a rozhodl se pro život v chudobě. Pokoušel se reformovat tehdejší značně zkorumpovanou církev, ne však vzpourou, ale osobním návratem k prostému životu a ideálům prvotního křesťanství. Je zakladatelem Řádu františkánů (oficiálně Řád menších bratří), který se dodnes soustředí především na kazatelskou a misijní činnost.

Malebný ostrov Capri poblíž Neapole. Zde strávil závěr svého života římský císař Tiberius (42 př. n. l.–37 n. l.).

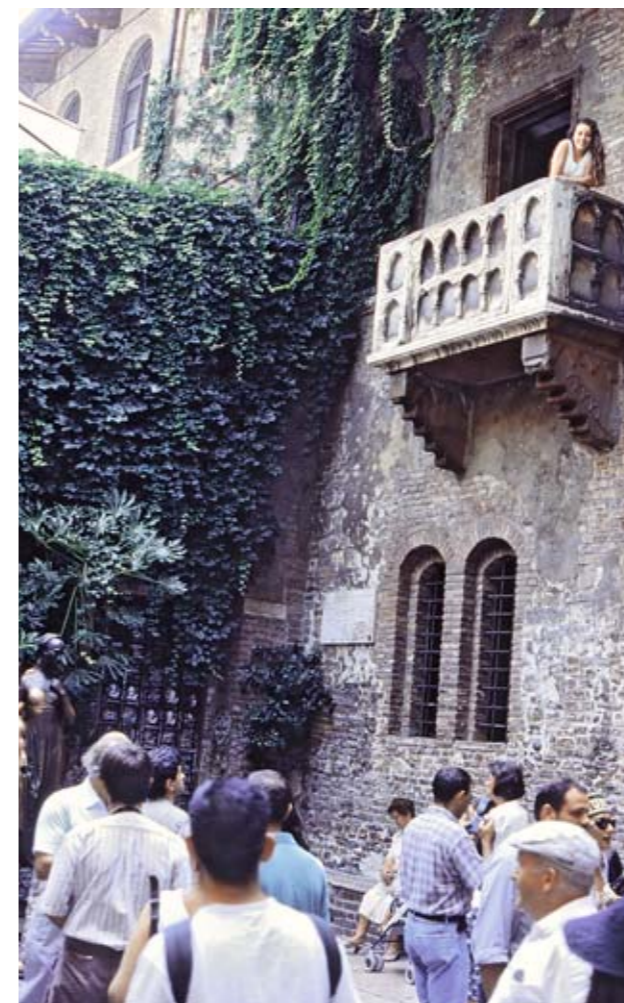
Západ slunce nad Apeninským poloostrovem.

K Itálii patří ostrov Elba (třetí největší italský ostrov s 224 km², po Sicílii a Sardinii). Etruskové a poté Římané zde těžili železnou rudu a v pecích tavili železo. Ostrov je znám především jako místo nuceného exilu Napoleona Bonaparte (1814). Britové se zachovali velmi velkoryse, protože své rodiště Korsiku měl Napoleon na dohled (je vzdálena 35 km) a měl zajištěný komfortní život (byl dokonce jmenován císařem ostrova). Po devíti měsících však Napoleon uprchl a po porážce u Waterloo v roce 1815 byl internován na odlehlém ostrově sv. Helena v Atlantickém oceánu, kde v roce 1821 zemřel.

Verona je krásné město u Gardského jezera, v oblasti mezi Alpami a Pádskou nížinou. William Shakespeare sem zasadil děj své slavné tragédie Romeo a Julie. Na snímku vidíme Juliin dům s balkonem.

Město Pisa se nachází v Toskánsku a má necelých 90 tisíc obyvatel. Vzniklo pravděpodobně ve 13. století př. n. l., 550 let před založením Říma. V době Římanů bylo jedním z center vlády nad Středozemním mořem, ve středověku pak se stalo důležitým obchodním přístavem. Dnes je známé hlavně díky Šikmé věži, jejíž stavba byla zahájena v roce 1174, šesté patro přibýlo v roce 1350, navzdory naklonění. V roce 1990 dosáhlo naklonění již více než pěti metrů a věž byla proto pro veřejnost uzavřena a začaly záchranné práce. Dnes vychýlení představuje jen tři metry a věž je opět otevřena turistům.

Itálie není jen zemí obdivuhodné historie a krásných pláží, ale také zemí hor, především Alp na severu. Mezi nejkrásnější hory, jaké jsem navštívil, patří bezesporu Dolomity, ráj horolezců a vysokohorských turistů, v zimě pak lyžařů.

Díky tzv. ferratám (cestám, které jsou dobře jištěny fixními lany), je možné vydat se bezpečně na túry do míst, kam by jinak měli přístup jen horolezci.

Tre Cime di Lavaredo (Tři štíty) je nejznámější symbol Dolomit. Prostřední Velký štít má výšku 2999 metrů nad mořem. Až do roku 1919 tvořily vrcholy hranici mezi Itálií a Rakouskem.

V Dolomitech probíhaly za 1. světové války tuhé boje mezi rakouskou a italskou armádou. Většina vojáků nezahynula v boji, ale na následky krutých přírodních podmínek.

Symbolem bojů v Dolomitech se stala stolová hora Monte Piano. Jižní část hory drželi Italové, severní část Rakušané. Boje probíhaly dva a půl roku, aniž by se frontová linie posunula. Na čtyřech kilometrech čtverečních zde zahynulo na obou stranách celkem 10 000 vojáků.

V letech 1979–1981 tady členové spolku „Přátelé Dolomit“ vybudovali muzeum v přírodě s naučnou stezkou. Na snímku je Zvon přátelství.

Nejvyšší vrchol Dolomitů, Marmolada (3343 metrů nad mořem), focený z Toffana di Mezzo (3244 metrů).

V horách prý lidé umírají hodně mladí, nebo hodně staří. Mladí, pokud se jim při práci v lese stane smrtelný úraz, nebo je v zimě zasype lavina apod. Pokud je však žádná taková tragédie nepotká, dožívají se domorodci často požehnaného věku, protože žijí (nebo alespoň donedávna žili) prostým životem ve zdravém a čistém prostředí, vyplněným dostatkem fyzické práce.

Lepší, než si prohlížet obrázky tak nádherných hor, je navštívit je osobně. Cesta autem trvá přibližně deset hodin a místní vesnice a města nabízejí dostatek cenově přijatelných penzionů. Velikou výhodou je, že Dolomity mají 300 slunečních dní v roce, takže při týdenním pobytu máte prakticky jistotu, že se pěkného počasí dočkáte. Nicméně hory umí být i zrádné a bouřka může přijít velmi rychle. Na mokřém a kluzkém vápenci se pak i relativně snadná túra změní ve velmi nebezpečnou.

Do Chorvatska míří ročně až milion českých turistů. I v minulosti byla „Jugoška“ zemí, kam se dalo při dostatku trpělivosti a troše štěstí dostat.

V dávných dobách, před naším letopočtem, tady žily illyrské kmeny, které později odešly do oblasti dnešní Albánie. Pak tu působili Římané. V Pule na Istrii je připomíná tento působivý amfiteátr. Od 7. století se zde začali usazovat Slované.

Pro Chorvatsko se stává výhodou dlouhé a členité pobřeží s mnoha ostrovy, kam se vejdou statisíce turistů, aniž by měli dojem, že se stali obětí „turistického průmyslu“. Tomu napomáhá i méně rozvinutá infrastruktura, kterou ve srovnání třeba se sousední Itálií považují za výhodu.

Chorvatsko bylo v letech 1945–1990 republikou v rámci federativní republiky Jugoslávie. V roce 1991 vyhlásilo společně se Slovinskem nezávislost a to rozpoutalo válku, která s přestávkami trvala až do roku 1995. Řadu let po ukončení bojů bylo možné vidět na domech pozůstatky války.

Boji bylo těžce zasaženo i nádherné město Dubrovnik. Protože je však od roku 1979 zapsáno na seznamu historických památek UNESCO, rekonstrukce města byla rychlá a důkladná. V minulosti byl Dubrovnik městským státem, který těžil z námořního obchodu a dokázal úspěšně konkurovat i Benátkám.

Výstavba nové dopravní infrastruktury má zpřístupnit chorvatské pobřeží dalším statisícům mořečtivých turistů ze severnější položených částí Evropy.

Z Chorvatska známe všichni většinou jen pobřeží. Život ve vnitrozemí je jiný, mnohem prostší a chudší.

Za návštěvu však rozhodně stojí národní parky, kterých můžeme v Chorvatsku napočítat osm. Největší a nejslavnější je Národní park Plitvická jezera (295 km²). Nachází se zde 140 vodopádů.

Milovníci vysokohorské turistiky si mohou užít vápencové pohoří Velebit. V severní části Velebitu byla v době chorvatsko-srbské války vyhlášena v roce 1991 Republika Srbská krajina, kterou v roce 1995 dobyla chorvatská armáda zpět. Zabito bylo 3000 civilistů. 250 000 Srbů muselo opustit svoje domovy a odejít do Srbska, nebo do jiných zemí. Později se jich asi 40 000 vrátilo. Dodnes se turistům nedoporučuje scházet z hlavního hřebene Velebitu do údolí, protože chorvatská armáda tuto oblast v době války zaminovala, aby Srbům zabránila v přístupu k moři.

Korčula je název ostrova a také na něm ležícího historického města v jižní části Chorvatska. Ostrov má bohatou historii. Byly zde nalezeny neolitické pohřební mohyly z dob Féničanů, později tu byla řecká kolonie. V 7. století začali ostrov obydlovat Slované. Údajně se zde narodil benátský kupec a cestovatel Marco Polo (1254–1324), který se proslavil svými cestami do východní Asie a Číny.

Ostrov Brač (396 km²) je největším ostrovem Dalmácie a třetím největším jadranským ostrovem. Je oblíbeným místem turistů, kteří rádi celou dovolenou stráví na pláži.

Ostrov Hvar má něco málo přes 4000 obyvatel a jen ve stejnojmenném městě žije 3600 obyvatel. Město je oblíbenou zastávkou luxusních jachet na jejich plavbě Středomořím.

Nejvyšším kopcem na Hvaru je Sveti Nikola. Výška 628 metrů není až tak zanedbatelná, protože se vychází na túru přímo od moře. Jsou odsud krásné rozhledy. Nicméně cesta na vrchol není orientačně úplně jednoduchá a rozhodně se nedoporučuje sestupovat dolů potmě.

Mým jednoznačně nejoblíbenějším místem v Chorvatsku je ostrov Rab. Má 91 km², žije na něm necelých 10 000 obyvatel a z České republiky je pohodlně dosažitelný autem za 12 hodin (pokud v letních měsících neuvíznete v nějaké dopravní zácpě). Byl vyhledávaným odpočinkovým místem už v době Římanů.

Na ostrově jsou rozlehlé turisty zaplněné pláže, ale také desítky malých pláží, přístupných jen pěšky, kde můžete být sami, nebo skoro sami.

Městečko Rab má jen 600 obyvatel, takže koupat se dá přímo pod hradbami, v podvečer je zase příjemné procházet se úzkými uličkami tohoto starého města.

Ostrov Rab jsem navštívil čtyřikrát a rád se tam v budoucnu vrátím, když bude příležitost.

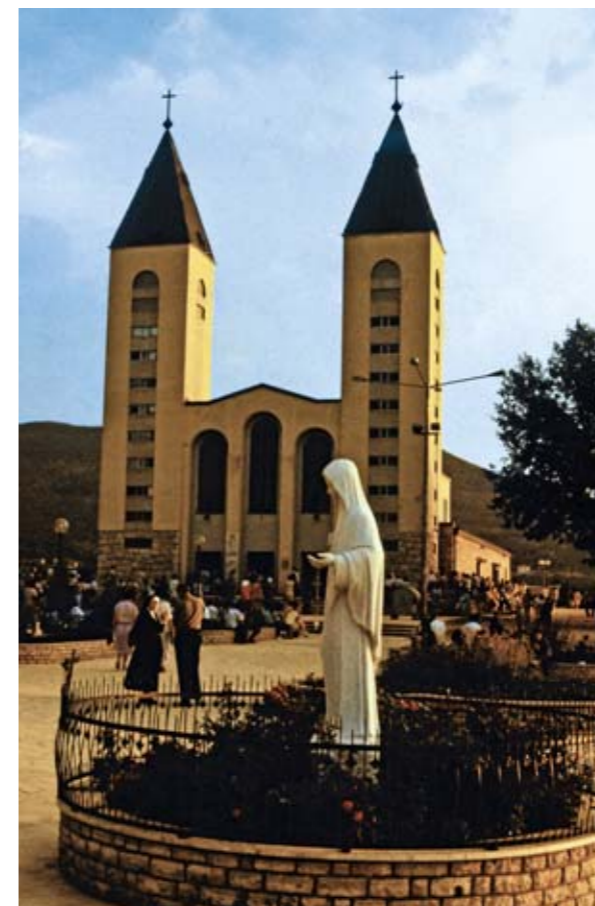

Bosna a Hercegovina byla součástí Jugoslávie do roku 1992. Úzkým koridorem přes chorvatské území je spojena s mořem, na pobřeží se nachází dvoutisícové městečko Naum. Bosna a Hercegovina tak vlastní 21 kilometrů středomořského pobřeží, které však rozdělilo chorvatskou Dalmácií na dvě části.

Na řece Neretvě leží město Mostar, které bylo založeno v době nadvlády Osmanské říše (1522). Jméno pochází od světoznámého mostu, který byl postaven v roce 1566. Za války byl tento Stari most bosenskými Chorvaty zničen. V roce 2004 byla dokončena jeho přesná replika. Snímek původního mostu je z roku 1988.

25 kilometrů jihozápadně od Mostaru leží čtyřtisícové městečko Medjugorje. Od června 1981 se v této oblasti údajně zjevovala šesti mladým lidem Panna Maria a ve svém poselství zdůrazňovala hlavně potřebu míru (což je zajímavé, protože tehdy si nikdo nedokázal představit, že by tu za několik málo let mohla vypuknout válka).

Medjugorje se postupně stalo jedním z nejnavštěvovanějších evropských katolických poutních míst. To s sebou nese příležitost pro setkávání věřících a jejich duchovní obnovu, ale ruku v ruce s tím jde i „byznys“. Obchodníci začali velmi rychle nabízet nevkusné plastové sošky Panny Marie a tisíce dalších suvenýrů pochybné kvality.

Srbsko bylo jakýmsi „srdcem“ Jugoslávie, která se však od počátku 90. let 20. století postupně rozpadala, až se v červnu 2006 rozložil i poslední zbytek bývalé Jugoslávie, soustátí Srbsko a Černá hora. Dnes je Srbsko o něco málo větší než Česká republika (88 tisíc km²) a má necelých 8 milionů obyvatel.

Srbové mají bohatou a složitou historii. Během 6. století osídlovali území Slované, silný vliv tu měla Východořímská říše a kořeny zde zapustilo pravoslaví. Srbové bojovali proti rozpínající se Osmanské říši, i když po bitvě na Kosově poli (1389) se dostali pod jejich nadvládu. (Dost možná tedy vděčíme Srbům za to, že Evropa nebyla v minulosti islamičována.) Samostatnost získali opět až v roce 1878. V roce 1914 spáchali srbští nacionalisté atentát na Františka Ferdinanda d' Este, následníka rakousko-uherského trůnu a 28. července vyhlásilo Rakousko-Uhersko Srbsku válku, která byla začátkem 1. světové války, v níž zahynulo 15 milionů lidí.

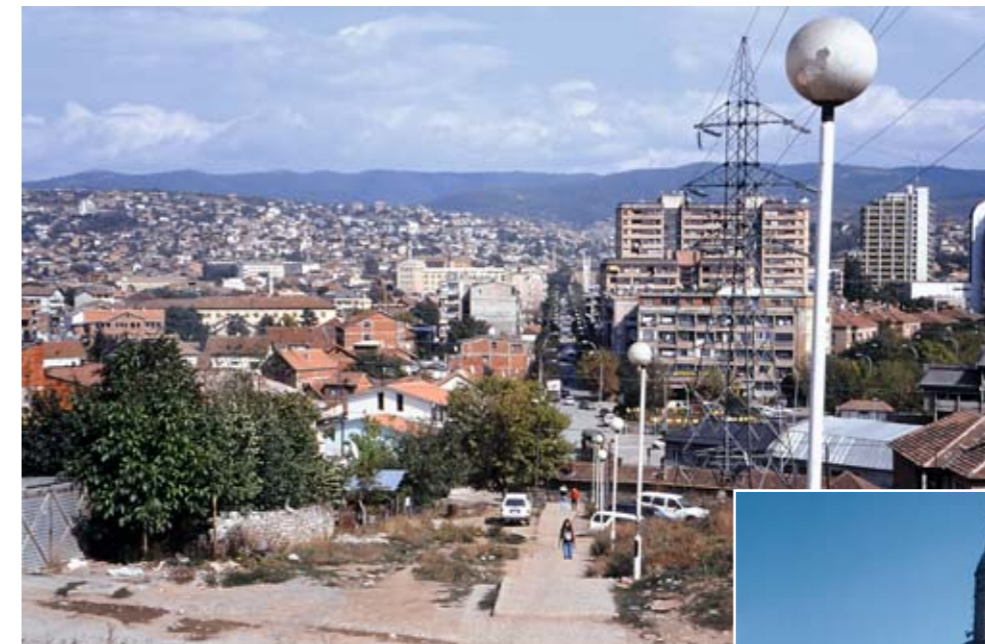

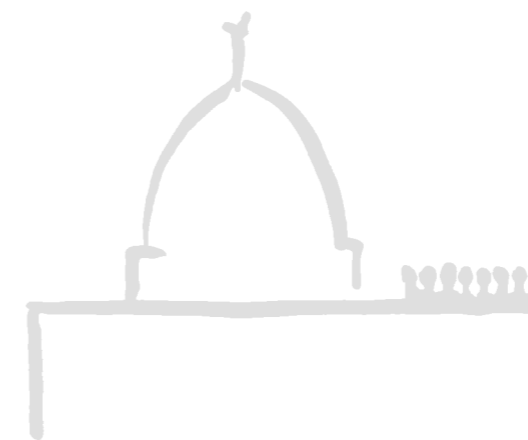
Dnes Srbsko usiluje o to stát se moderním a prosperujícím státem Evropy a do budoucna snad i součástí Evropské unie. Pro modernizaci země je však třeba hodně energie a Srbsko není příliš bohaté na fosilní paliva. Těží černé i hnědé uhlí, které spaluje v elektrárnách, to však s sebou přináší problém znečištění životního prostředí a produkci oxidu uhličitého, hlavního skleníkového plynu.

Kosovo bylo součástí Srbska a Srbové je za své území nadále považují. Nicméně Albánci tvoří dnes v Kosovu 88 % obyvatel, Srbové jen 7% (tento poměr je způsoben rychlými demografickými přírůstky kosovských Albánců v minulosti a odchodem mnoha Srbů z území v posledních letech). Kosovský parlament vyhlásil v únoru 2008 nezávislost na Srbsku. Dosud samostatné Kosovo uznalo 75 států (včetně České republiky, Slovensko samostatnost Kosova naopak neuznalo).

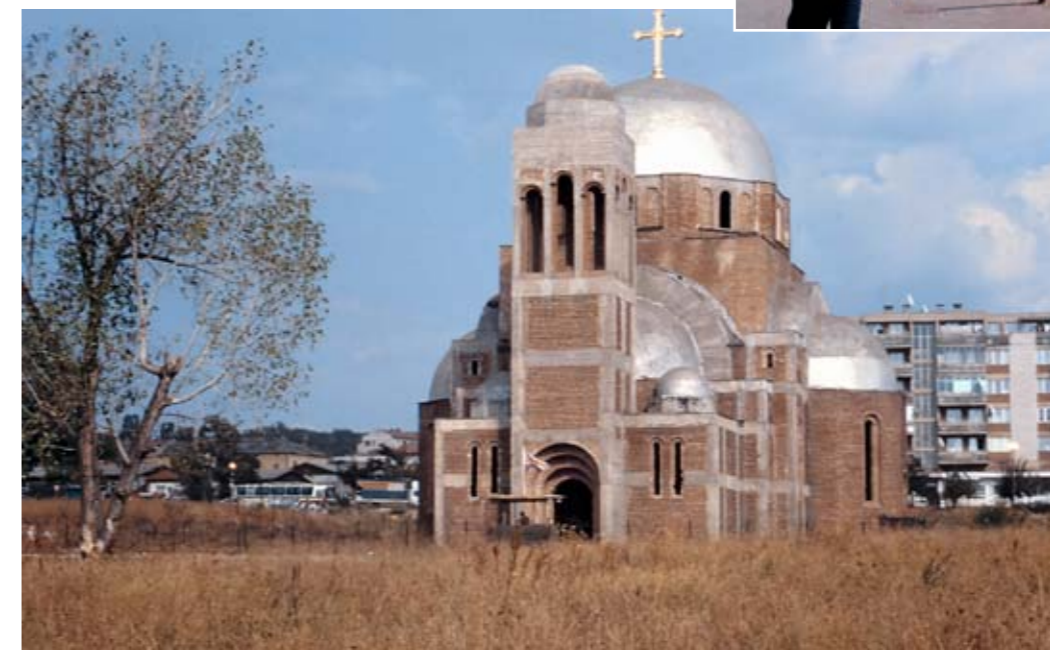
Boje mezi Srby a kosovskými Albánci trvaly od roku 1996 do roku 1999. Během této doby musely svoje domovy opustit statisíce Albánců i Srbů. V letech 2000–2008 bylo území pod správou OSN a NATO.

Pohled na hlavní město Kosova, Prištinu. Většinu mezi 600 tisíci obyvateli tvoří Albánci, ale žijí tu také Srbové, Bosňáci, Romové a další, i když po válce se jedná o nepočetné skupiny.

Převažující náboženství v Kosovu představuje islám, vliv pravoslavných slábne úměrně tomu, jak v Kosovu ubývá Srbů.

Pohled na architektonicky zajímavou Národní knihovnu, vybudovanou za dob Jugoslávie.

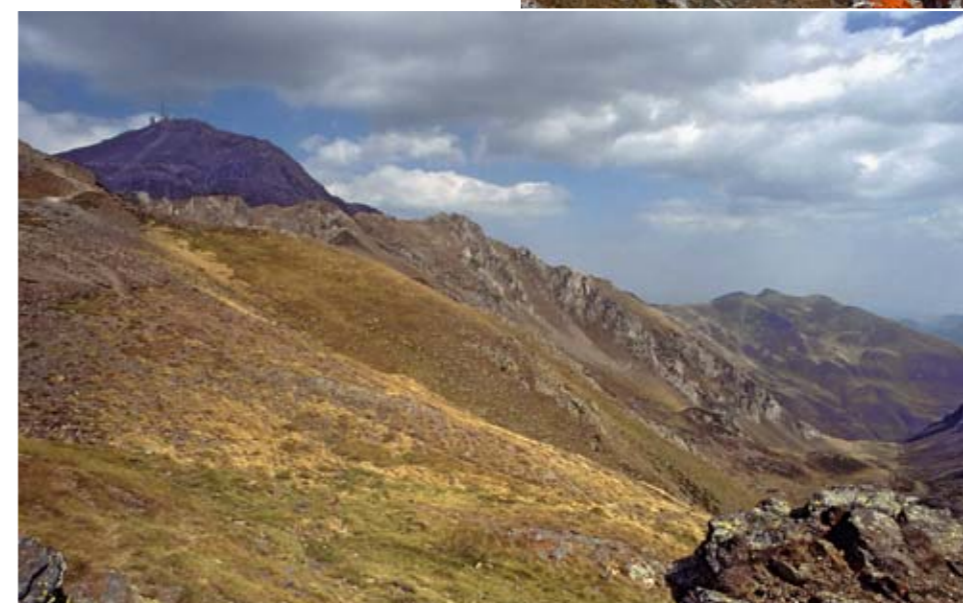
Cesta k prosperitě bude v Kosovu dlouhá, pokud se vůbec někdy v dohledné budoucnosti podaří učinit tento malý kousek země (10 912 km²) s více než dvěma miliony obyvatel příjemným a klidným místem k životu. Stalo se tu příliš mnoho křivd a nedůvěra či přímo zášť mezi kosovskými Albánci a Srby hned tak nezmizí. Je otázkou, jestli tento malý, chudý státní útvar, s nedostatkem přírodních zdrojů a bez přístupu k moři může být bez vnější pomoci životaschopný.

Představitelé Albánie i Kosova občas nadhodí, že jejich cílem je sjednocení všech Albánců do jednoho státního útvaru, tzv. Velké Albánie. Jenže to představuje další „sud s prachem“, jehož exploze by se týkala nejen Srbska a Albánie, ale také jižní části Černé Hory, poloviny Makedonie a severozápadu Řecka.

Naděje na mírové řešení a dobrou budoucnost však vždy existuje a je třeba o ni usilovat, i kdyby se vyhlídky na úspěch racionálně vzato zdály velmi malé.

Na jihozápadě Evropy leží Pyrenejský poloostrov, oddělený od zbytku kontinentu Pyrenejemi, což je třetihorní pohoří, vzniklé alpínsko-himalájským vrásněním. Hlavní hřeben má délku 435 kilometrů, nejvyšší hora, Pico de Aneto, měří 3 404 metrů. V jednom z horských údolí se nachází maličký stát Andorra (468 km², 84 tisíc obyvatel).

Z jihoamerických And byly na chov dovezeny do Pyrenejí lamy a zdá se, že se jim tu nedaří špatně. Pro turisty je to navíc vítaná atrakce.

Španělsku patří většina Pyrenejského poloostrova (504 782 km²). Jihozápadní část poloostrova náleží menšímu Portugalsku (92 321 km²). A na jihu je maličké zámořské území Spojeného království, Gibraltar. Je to vápencová „skála“ a velikosti 6,5 km², žije zde necelých 28 tisíc lidí.

Problémem je, že již dnes jsou velké části poloostrova suché oblasti stepního až polo-pouštního charakteru. V souvislosti s globálními klimatickými změnami se předpokládá, že z nedaleké Afriky „přeskočí“ do Evropy Sahara, tedy že jižní části Španělska, Portugalska, ale také Francie a Itálie by se postupně proměnily v poušť.

Nedostatek vody existoval na Pyrenejském poloostrově vždy a lidé to řešili například stavbou velmi důmyslných, ale také nákladných akvaduktů, jakým je např. tento v Segovii.

Na severu Španělska, u Biskajského zálivu stojí za návštěvu určitě Parque Nacional de los Picos de Europa s nejvyšší horou Torre de Cerredo (2648 metrů). Je ovšem třeba mít štěstí na počasí, což nebyl náš případ.

Pokud někdo upřednostňuje před přírodou a horami umění, měl by zamířit do Madridu. Kromě mnoha jiných kulturních a historických zajímavostí tu lze navštívit světoznámé Museo del Prado s jednou z nejlepších sbírek evropského umění (od 12. po 19. století) na světě. Muzeum vlastní 5000 maleb (včetně Goyi, El Greca, Tiziana, Hieronyma Bosche, Rubense, Rafaela, Picassa a dalších), 700 soch, 2000 různých dekorativních předmětů, 2000 fotografií a 1000 mincí a medailí.

El Escorial, dřívější královské sídlo a klášter, se nachází 45 kilometrů severozápadně od Madridu. Jedná se o jeden z nejvýznamnějších a nejrozsáhlejších královských paláců v Evropě.

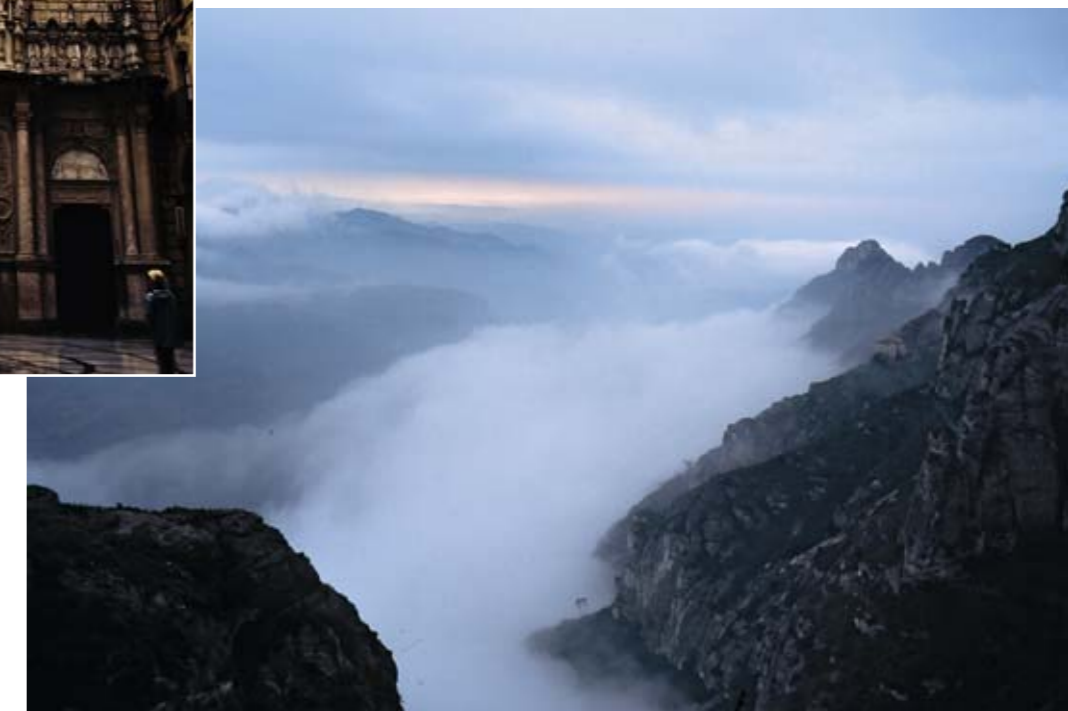
Španělsko bylo společně s Portugalskem ve středověku skutečnou velmocí, kde se koncentrovala moc i bohatství. To se projevilo, kromě jiného, na velkolepě pojatých církevních i světských stavbách. Na snímku vidíme pozdně gotickou katedrálu v Segovii, která byla postavena v letech 1525–1577. Při stavbě byl hojně využit mahagon dovezený z Ameriky.

Město Ávila má velkolepé a výborně zachované středověké kamenné hradby. Budovány byly od počátku 11. století a měly město chránit zejména před nájezdy Maurů (muslimských Arabů a Berberů ze severní Afriky). V Ávile působila křesťanská mystička svatá Terezie od Ježíše (také nazývaná Terezie z Ávily, 1515–1582). Byla reformátorkou karmelitánského řádu a papež Pavel VI. ji v roce 1970 jmenoval jako první ženu učitelkou církve.

40 kilometrů na severozápad od Barcelony leží vápencový horský masív Montserrat. Na úbočí masívu stojí již od 11. století benediktinský klášter, zasvěcený Panně Marii Montserratské. Je to poutní místo a jedno z nejposvátnějších míst Katalánska. Zakladatel jezuitského řádu, Ignác z Loyoly, zde vykonal generální zpověď, svlékl světský šat, odevzdal svůj meč a oblékl poutní roucho. V místním muzeu můžeme spatřit malby El Greca, Caravaggia a Picassa.

Atlantické pobřeží v severozápadním Španělsku (Galicii) bývalo dlouho považováno za „konec světa“. Nejzápadnější bod pobřeží je proto nazýván Cape Finisterre. Dokud lidé věřili, že země je plochá, celkem logicky předpokládali, že oceán kdesi daleko za horizontem končí nějakou strašnou propastí. Tehdejší mořeplavci proto museli mít při svých objevitelských cestách hodně kuráže.

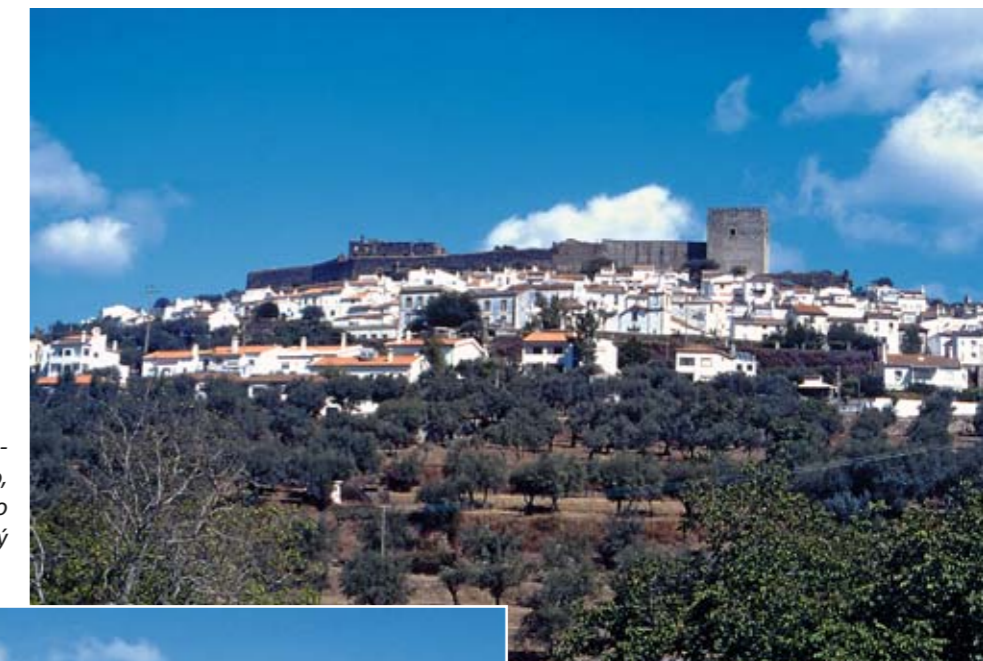

I na „konci světa“ se stane, že člověk šlápne, kam nemá. Místo kochání se krásnou krajinou a mořem pak nastupuje mnohem přízemnější činnost.

Návštěvu Španělska zakončíme v jednom od středověku hlavních poutních míst Evropy, Santiagu de Compostela. Město bylo založeno již na přelomu 4. a 5. století. V 9. století zde byly objeveny pravděpodobně ostatky svatého Jakuba, jednoho z dvanácti apoštolů. Podle legendy byl Jakub poslán na Pyrenejský poloostrov konat misijní činnost – šířit víru v Ježíše Krista. Po návratu do Jeruzaléma byl popraven, ale jeho ostatky byly přeneseny zpět do místa jeho misijního působení. Svědčí to o tom, že již první apoštolové se podle Kristova přání snažili hlásat Evangelium (Radostnou zvěst) do všech zemí, až na konec (tehdejšího) světa.

Těsně za španělskými hranicemi leží portugalská středověká opevněná vesnice Marvão, která se uchází o zápis do Seznamu světového dědictví UNESCO. Její dominantou je velkolepý hrad ze 13. století.

Společně s francouzskými Lurdami a španělským Santiagu de Compostela patří portugalská Fátima mezi nejznámější katolická poutní místa. V roce 1917 se zde třem malým dětem zjevila Panna Maria. Zjevení trvalo od května do října, vždy 13. den v měsíci a vždy ve stejnou hodinu. Katolická církev uznala pravost zjevení v roce 1930. V bazilice, která se začala stavět v roce 1928, jsou pochovány dvě ze tří dětí (Francisco a Jacinta), kteří zemřeli krátce po zjeveních na následky epidemie španělské chřipky v roce 1919. Třetí, Lúcia dos Santos, se stala řeholnicí a zemřela v roce 2005, ve věku 97 let.

7.5 Východní Evropa

Východní Evropa měla tu smůlu, že byla podstatnou část 20. století součástí sovětského komunistického impéria a důsledky tohoto područí nejsou zahojeny dodnes.

Rusko je velká země, rozlohou největší na světě (17 075 tisíc km²), 216krát větší, než Česká republika. Má obdivuhodnou historii, sahající až do roku 862. Vždy bylo křižovatkou euroasijského prostoru. Centrem politického a společenského dění je hlavní město Moskva (11,5 milionu obyvatel) s Rudým náměstím a chrámem Vasila Blaženého, symbolem pravoslavi.

Na Rudém náměstí, u kremelské zdi, můžeme spatřit další symbol Ruska – mauzoleum Vladimíra Iljiče Lenina, zakladatele komunistického Sovětského svazu. Rusko se pokusilo o velký skok z feudalismu do socialismu s využitím ideologie třídního boje, resp. třídní nenávisti. Dopadlo to žalostně. Dodnes mnoho Rusů nevidí perspektivu a svoji duši utápějí v alkoholu. Rusové mají jeden velký demografický problém – populace stárne a vymírá. Dříve to byl národ se 150 miliony obyvatel, nyní je jich 142 milionů a zatím nic nenasvědčuje tomu, že by se trend měl v dohledné budoucnosti změnit.

Druhým největším městem je Petrohrad (5 milionů obyvatel). Byl založen roku 1703 Petrem Velikým jako „okno do Evropy“. V letech 1712–1917 plnil funkci hlavního města. Petr Veliký chtěl, aby v Rusku převládl co nejvíce evropský vliv nad asijským, proto vybudoval hlavní město na severozápadním okraji impéria, navíc v oblasti močálů a za cenu mnoha obětí na životech poddaných.

Odvrácená tvář Petrohradu, ale i mnoha dalších měst. Industrializace země, pro kterou byly a jsou typické zastaralé technologie, ničí životní prostředí i zdraví obyvatel.

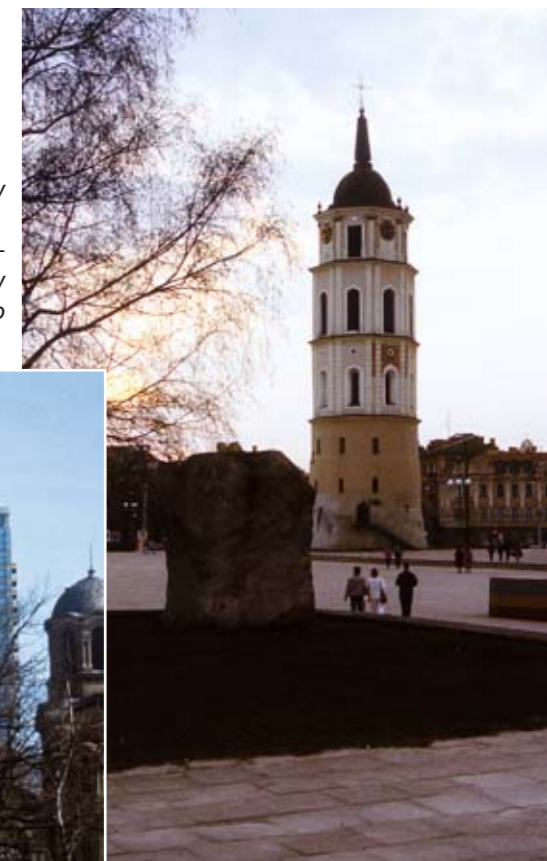

Lotyšsko je jednou ze tří pobaltských zemí (společně s Estonskem a Litvou), které byly od roku 1940 okupovány Sovětským svazem. Desetitisíce Lotyšů byly povražděny nebo odvečeny do sibiřských gulagů. V roce 1990 vyhlásilo Lotyšsko nezávislost, o rok později se Sovětský svaz rozpadl. V květnu 2004 se Lotyšsko, stejně jako Česká republika a dalších osm kandidátských zemí, stalo členem Evropské unie.

V hlavním městě Rize žije 730 tisíc obyvatel z celkových 2,25 milionů Lotyšů. Nábožensky se zde mísí pravoslaví, luteránské a římskokatolické vyznání.

Rigu jsem navštívil poprvé a zatím naposledy na jaře 1988 a mám na ni skvělou vzpomínku, na vlastní oči jsem viděl mohutnou demonstraci za svobodnější poměry. U nás tehdy něco nemyslitelného, v Lotyšsku už tzv. Gorbačovova perestrojka fungovala a lidé se toho nebáli využít.

Dalším státem, který byl půl století součástí sovětského impéria, je Moldavsko. Sověti na základě dohody s Německem z roku 1939 obsadili území Moldávie v roce 1940. V roce 1941 Německo a Rumunsko po zahájení války Sověty z Moldávie vytlačili, ale v roce 1944 Rudá armáda toto území získala zpět. To pak trvalo až do rozpadu Sovětského svazu v roce 1991.

Důsledky jsou smutné. Moldavsko je dnes nejchudší a nejzaostalejší zemí Evropy, které rozvinuté státy (včetně České republiky) poskytují nemalou rozvojovou pomoc. Velký problém představuje migrace především mladých, ekonomicky aktivních lidí. Zjednodušeně řečeno, kdo může, snaží se z Moldavska utéct někam, kde jsou lepší životní podmínky.

Dalším problémem představuje Podněstří – mezinárodně neuznaný stát na východ od řeky Dněstr, který se odtrhl od Moldavska a který zůstává pod silným ruským vlivem.

Na obrázku vidíme centrum hlavního města Moldavska Kišiněva, kde žije necelých 600 tisíc ze čtyř milionů Moldavanů.

Řeka Dněstr tvoří hranici mezi Moldavskem a Podněstřím. Vzpomínka na doby minulé. Přestože Sovětský svaz (jehož součástí Moldavsko bylo) a Rumunsko byly „bratrské země tábora míru a socialismu“, hranice byla bedlivě střežená a země odděleny masivním plotem. Typická moldavská krajina s dobrou zemědělskou půdou, ale bez významnějšího nerostného bohatství. Pro turisty není nijak zvlášť atraktivní.

Dodnes typický obrázek venkova. Traktor je drahý, proto musí tažnou sílu zastat kůň.

Moldavsko – to jsou především vinice a produkce vína. Problémem tkví v tom, že víno se u drobných pěstitelů zpracovává v primitivních podmínkách s využitím technologií, které jsou z hlediska evropských hygienických norem nepřijatelné. Výsledná kvalita vína je nakonec dobrá, ale cenově bohužel tento nejtýpější moldavský produkt není na mezinárodních trzích konkurenceschopný. Většina produkce putuje do Ruska, které však občas Moldavsko „potrápí“ tím, že přestane zboží odebírat. Vynucuje si tak na moldavské vládě, že nebude uplatňovat politiku, která by byla příliš nezávislá na Rusech.

Moldavané mají kromě tisíců rodinných vinných sklepů také několik státních či družstevních, které jsou opravdu velké, dlouhé až několik desítek kilometrů! Uvnitř se nechodí pěšky, ale projíždí se autem. Moldavané sami vtipkují, že kdyby byli schopni prodat všechno víno, které tam leží, byli by ne nejchudším, ale nejbohatším státem Evropy.

Protože je život v Moldavsku těžký, je třeba se jednou za čas pořádně pobavit a slavit. Takovou příležitostí jsou podzimní svátky vína v Kišiněvě. Nejdříve odezní projevy (vesměs zkorumpovaných) politiků, kteří si přivlastní všechny úspěchy, od úrody vína až po příznivé počasí. Pak už začíná kulturní program. Vystoupení uměleckých souborů v krojích za doprovodu hudby postupně přechází v neomezenou degustaci vína.

Moldavsko sousedí s podstatně větším Rumunskem (283 tisíc km², 22, 2 milionů obyvatel), kterému historicky velká část Moldavska kdysi patřila. Rumunsko si dokázalo od Sovětského svazu udržet určitý odstup a provádět celkem nezávislou zahraniční politiku, ale diktátor Nicolae Ceausescu uvrhl zemi do velké chudoby. Byl to také jediný představitel komunistického režimu, který byl ihned po svém svržení odsouzen polním soudem a zastřelen i se svojí manželkou.

Dnes se Rumunsko snaží dohonit, co se dá, a celkem se mu to daří. V roce 2007 vstoupila země společně s Bulharskem do Evropské unie. V hlavním městě Bukurešti (2 miliony obyvatel) je možné vidět pěkně upravené části města, bombastickou reklamu v ulicích i méně upravené čtvrtě, kde na vás dýchne závan socialistické šedi a oprýskanosti.

V Rumunsku jsem byl několikrát před rokem 1989, protože to byla snadno dostupná a levná země s krásnými horami. Pohoří jako Fagaraš, Retezat, Piatra Craiului, Bucegi, to jsou názvy, na které si vzpomene snad každý dříve narozený, kdo se v mládí rád toulal po horách.

Říká se „vše špatné je pro něco dobré“ a je v tom kus pravdy. Kdybych jako student mohl volně cestovat na Západ, rumunské a bulharské hory bych nejspíše nenavštívil. Dnešní mladé generaci mohu dát dobrou radu: pokud vám není protivné spát ve stanu a nosit dvacetikilogramový batoh na zádech, jeďte se tam podívat aspoň jednou.

Místní pastevci jsou prostí, možná nezdělaní, ale přátelští a srdeční. Mají svoji hrdost a důstojnost, kterou získali léty strávenými v horách. Zato jejich psi jsou často polodivocí, potulující se daleko od svého pána. Nejednoho osamělého turistu již nepěkně pokousali. Respektují jenom sílu, a proto zapomeňte na své mazlíčky, které doma možná máte. Je třeba vzít kámen do ruky a nebát se ho použít. Nemusíte je nezbytně trefovat, vzkaz pochopí, i když pár kamenů proletí těsně kolem nich.

Naposledy jsem byl v rumunských horách v roce 1991 se skupinou kroměřížských skautů. Dvacet let starý žigulík do místního prostředí dobře zapadl. Na rozbitých cestách si vedl dobře, jen výfuk upadl.

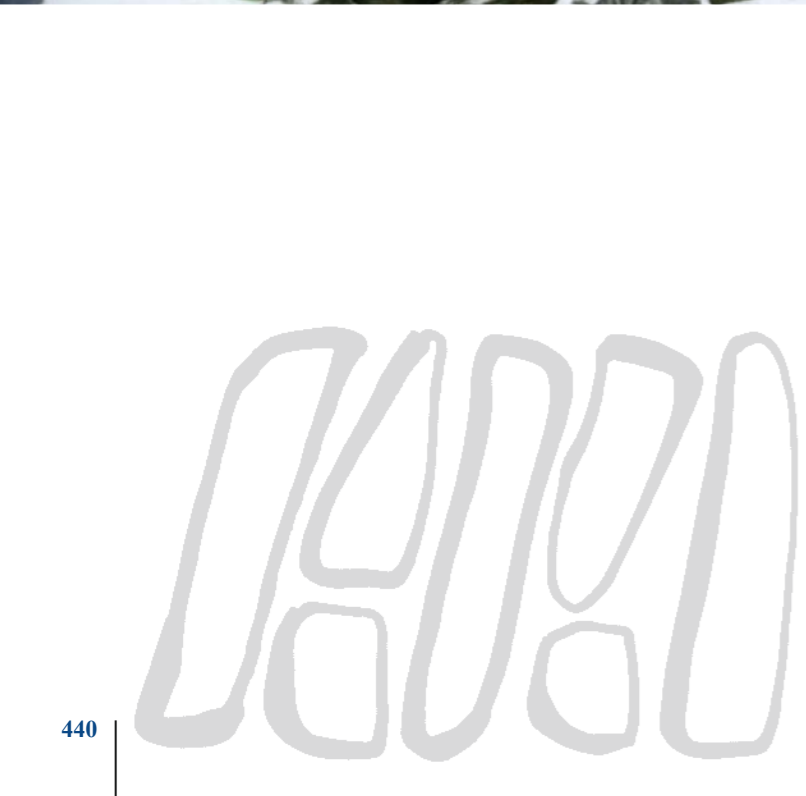

Výstup na hory se tentokrát moc nevydařil. Na Fagaraši jsme nastoupali za slunečného počasí do dvou tisíc metrů a pak začalo sněžit. To by nevadilo, jenže sníh, mlha a špatné počasí vydržely od pondělí do čtvrtka. V červenci! Poté jsme to vzdali a sestoupili dolů.

Místo horám jsme se věnovali poznávání pravoslavných chrámů a monastýrů (klášterů).

Bylo to poprvé, kdy jsme beze spěchu mohli poznávat rumunskou zvlněnou krajinu s chudými, ale příjemnými vesnicemi, kostelíky, tvrzemi a hrady. Rozhodně bylo na co se dívat.

Občas pohled příjemný nebyl. Když jsme narazili na továrnu, která připomínala 19. století, naskytla se nám smutná podívaná. Soudě podle nánosů popílku v okolí, v ní stále ještě bohužel pracovali lidé.

Směřovali jsme k našemu druhému cíli letního putování, k rumunskému Banátu. Dunaj zde vytváří přirozenou hranici mezi Rumunskem a Srbskem.

Na dohled jsme měli velké vodní dílo Železná vrata, které bylo vybudováno v letech 1946–1972. Přehrada je dlouhá 1200 metrů, vysoká 63 metrů. Po dokončení zvedla přehrada hladinu Dunaje o 33 metrů. Hydroelektrárna má výkon 2100 MW (ekvivalent dvou velkých jaderných reaktorů), o vyrobenou elektřinu se dělí oba státy.

Banát je rozdělen na tři části: na východní v Rumunsku, západní v Srbsku a menší severní část v Maďarsku. V první polovině 19. století sem přišli čeští a němečtí osadníci (zejména do dnešní rumunské a srbské části). Češi založili sedm vesnic. Jedna z nich, Svata Alžběta, zanikla v roce 1847, ostatní přetrvaly dodnes. V posledních dvaceti letech se však vesnice vylidňují, mladí lidé odcházejí za prací do Čech a na Moravu.

V Banátu si lze poslechnout češtinu, jakou se u nás mluvilo před 150 lety. V tomto odloučeném regionu se český jazyk „zakonzervoval“, případně vstřebával ne české, ale rumunské nové výrazy. Podobně je to se zemědělskými pracemi. Jakoby jste se vrátili o sto let zpět. Lidé žijí skromně, možná až chudě, ale na dobrotě srdce jim to neubralo. U nás doma jsme vybudovali bohatší společnost, ale je otázkou, jestli jsme při té honbě za prosperitou něco podstatného v oblasti mezilidských vztahů neztratili.

Zemědělství samotné by místní neuživilo, proto si muži vydělávají také práci v blízkých uhelných dolech. Práce je to těžká a nebezpečná o to více, že důlní technologie jsou značně zaostalé.

Nakonec jsem si nechal svůj oblíbený snímek pořízený v roce 2009. Rumunsko je členem Evropské unie a každý účastník silničního provozu musí mít poznávací značku. Proto i tento koňský potah se pyšní označením se znakem Evropské unie. Snad to není předobraz budoucnosti celé Evropy, až se světové zásoby ropy radikálně ztenčí.

V roce 1984, když potřetí nebylo vyhověno mé žádosti o devizový příslib, jsem vyjel s pěti dalšími přáteli do Gruzie, na Kavkaz. Nebylo to úplně snadné. Museli jsme zfalšovat zvací dopis, abychom získali doporučení Fakultního výboru Socialistického svazu mládeže. Úspěšně jsme vyjeli, ale chyběla nám tzv. „maršrutnaja karta“ – schválený plán cesty. Tři týdny jsme měli štěstí a nikdo nás v horách nekontroloval. Na poslední dva dny jsme neprozřetelně sjeli k moři a byli jsme brisně zatčeni. Po pěti hodinách strávených na policejní stanici bylo policistům zřejmé, že imperialistickými špehy opravdu nejsme. Byli stále přátelštější, až nám jeden z nich šel za své peníze koupit jídlo. Gruzínská pohostinnost zkrátka nebyla ubita ani za socialismu. Loučili jsme se jako přátelé, i když zemi jsme museli opustit. To nám ale bylo jedno, náš pobyt už byl stejně u konce.

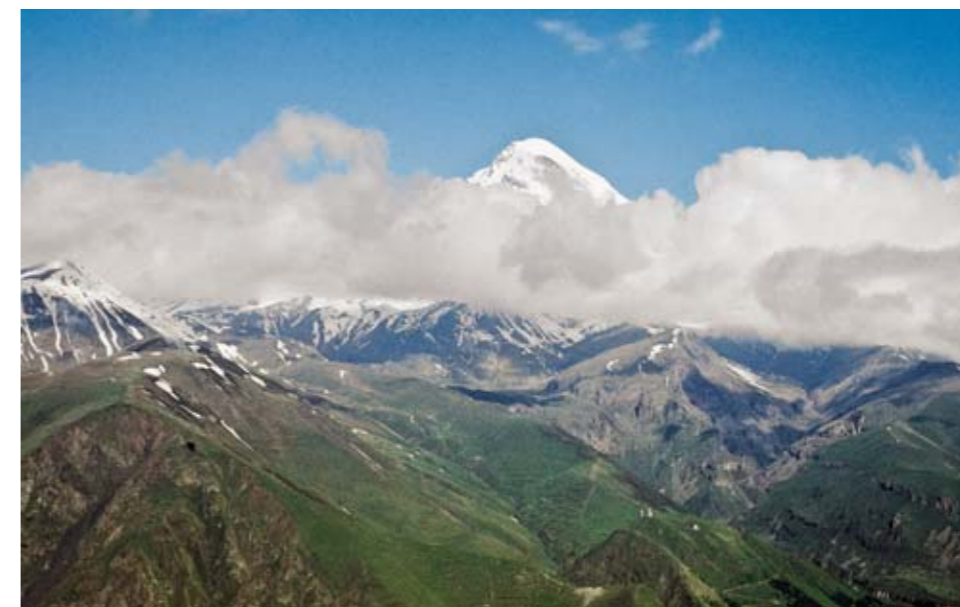
Starověký gruzínský stát, nazývaný Kartli, se zformoval již ve 4. století před naším letopočtem. V 1. století našeho letopočtu obsadili území Římané. A již kolem roku 340 zde bylo přijato křesťanství. V 7. až 9. století bylo území pod arabským vlivem, ve 13. století ohrožovali zemi ze západu Turci a z východu Peršané. Část obyvatel byla v této době islamizována. V roce 1783 získali moc nad územím Rusové. Úplnou nezávislost na Rusku (resp. na Sovětském svazu) si Gruzie vydobyla až v roce 1990. Má však velké problémy se dvěma rebelujícími oblastmi – Jižní Osetií a Abcházií. Ty vyhlásily na Gruzii nezávislost (Jižní Osetie v roce 1991, Abcházie v roce 1992), i když kromě Ruska je uznaly jen Nikaragua, Venezuela a Nauru (k uznání došlo v letech 2008 a 2009).

Hora Kazbeg (5047 metrů) se tyčí nad městem Kazbegi, poblíž hranic s ruskou Severní Osetií. Jedná se o vyhaslou sopku, od jejíž poslední erupce uplynulo 2750 let.

Panensky čistá příroda a rozkvetlé podhorské louky ostře kontrastují s nepořádkem v okolí vesnic. Místní lidé zatím nechápou, že pěkné okolí a čistá voda v potoce jsou součástí kvality jejich života.

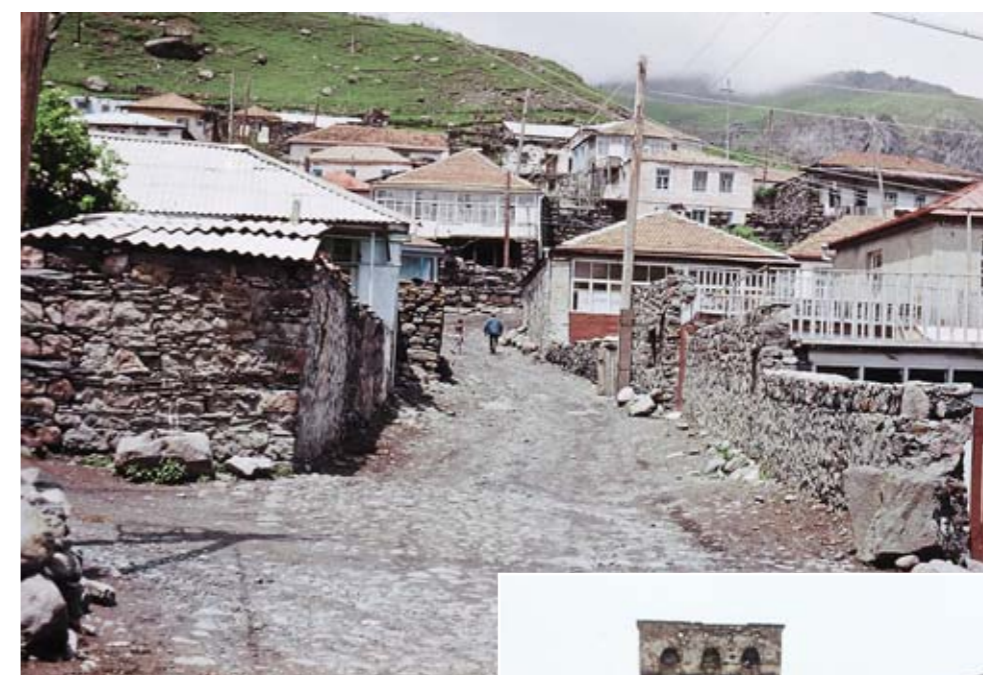

Přesouváme se na západ do města Zugdidi při hranici s Abcházíí. A odtud dále do hor, do oblasti Svanetie v severozápadní části Gruzie. Místy to nebyla jednoduchá cesta. Před námi se utrhl kus svahu a autobus musel počkat, než těžká technika cestu opět zprovoznila.

Pro Svanetii jsou typické pozůstatky středověkých opevnění a vesnic. Ve vesnici prakticky každé stavení mělo vlastní opevnění. V době nájezdu nepřátel se obyvatelé stáhli do věže, kde byly připraveny zásoby jídla, vody a zbraně. Dnes se již obyvatelé neopevňují proti nepřátelům, ale život tu není jednoduchý. Hlavním způsobem obživy je zemědělství a podhorská krajina bez tvrdé práce domorodce neuživí.

Jeden z průsmyků, kterým se dá projít k nejvyšší hoře Kavkazu, ruskému Elbrusu. Za války tu prošla celá rota vojáků i s výstrojí. Dnes bez dobrého horolezeckého vybavení a jistění by to bylo hazardování se životem.

Nečekané, ale vítané, občerstvení na túře – minerální jezero s teplou vodou. Kolem nádherné prostředí a široko daleko nikdo jiný, jen naše šestičlenná skupinka.

Nejkrásnější hora, jakou jsem na Kavkazu viděl, čtyřtisícová Užba. Připomíná švýcarský Matterhorn, ovšem bez turistů. Kolega Miloš to vyjádřil trefně: „Užba, Užba, to je moje tužba.“

7.6 Střední Evropa

Z cestování po světě se dostáváme k nám, domů, do střední Evropy. Poláci, Slováci a Češi (a mohli bychom přidat Moravané, Slezané,...) jsou si velmi blízcí jazykově, kulturně i historicky. V prvních třech letech druhé světové války jak Velká Británie, tak polská exilová vláda i Edvard Beneš uvažovali o poválečném federativním uspořádání Československa a Polska. Už je to jen „co by bylo, kdyby bylo“, ale ve střední Evropě mohl vzniknout silný a významný šedesátimilionový stát.

Hlavní město Polska, Varšava, byla na konci 2. světové války z 85 % zničena. 1. srpna 1944 totiž Poláci zahájili Varšavské povstání. Bylo naplánováno na 48 hodin, než do města vstoupí Rudá armáda. Stalin však těsně před Varšavou ofenzívu zastavil. Obránci Varšavy se drželi 63 dní, než kapitulovali. Hitler ignoroval podmínky kapitulace a srovnal město se zemí. Počet obětí tohoto povstání se odhaduje na 800 tisíc. Z historického centra nezbylo téměř nic, Varšava musela být vystavěna znovu.

Dominantou města se po válce stal Palác kultury, vybudovaný ve stylu socialistického realismu. Byl to „dar národů Sovětského svazu polskému lidu“, dokončený v roce 1955. Budova je vysoká 237 metrů a má 42 pater.

Na severu Polska se rozprostírají Mazurská jezera, pozůstatek pleistocenního zalednění. Jsou oblíbeným místem pro letní rekreaci a sporty, zejména jachting.

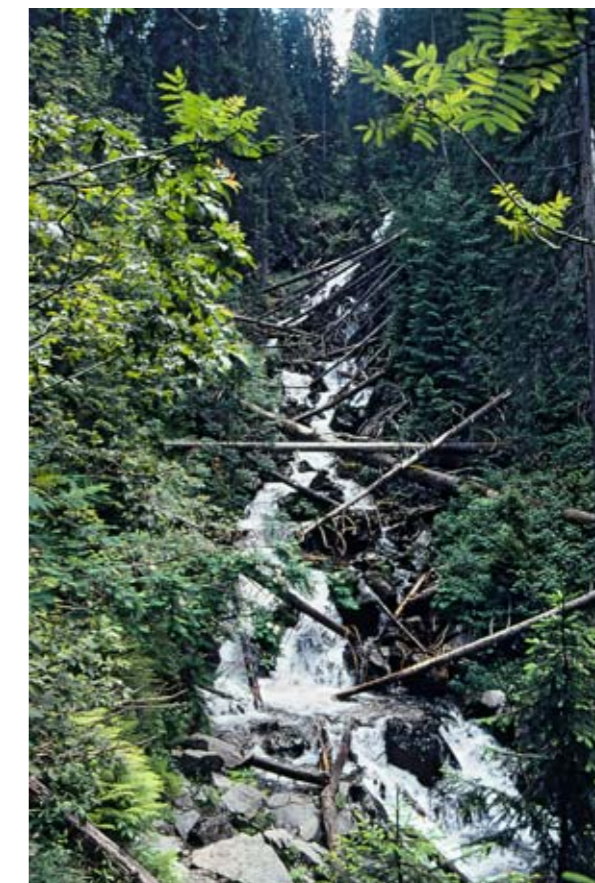

Naopak na jihu země se Poláci dělí se Slováci o Vysoké Tatry. Nástupním místem do hor je město Zakopane. Polská část Tater je převážně vápencová, na rozdíl od slovenské části, kterou tvoří hlavně žuly a břidlice.

Ke Slovensku, k jeho lidem a nádherné krajině budu mít vždy velmi blízko a to nejen proto, že jsme přes 70 let sdíleli společný stát. Narodila se mi zde první dcera, rok jsem tu strávil na vojně a další čtyři roky jsem pracoval na Ústavu krajinné ekologie SAV. Těším se, že ještě dlouhou dobu snad bude dost sil i chuti poznávat především slovenské hory.

Národní park Slovenský ráj jsem navštívil snad osmkrát nebo desetkrát a mohu tento kout Slovenska každému doporučit. Na necelých 200 km² se nalézají rokliny, kaňony, desítky vodopádů zpřístupněných žebříky a stupačkami. Na jižní straně národního parku leží největší zaledněná jeskyně na Slovensku, Dobšinská ledová jeskyně.

Slovenské Rudohoří není na první pohled tak atraktivní, jako Slovenský ráj nebo Vysoké Tatry. Jde však o největší slovenské pohoří a má jednu velkou výhodu – potkáte tu jen málo turistů.

Slovensko nemá mnoho měst s významnými a zachovalými historickými centry. Jednou z výjimek je Levoča na východním Slovensku. První písemné doklady pocházejí z roku 1249. V roce 1317 se už stala královským městem. Od roku 2009 je město zapsáno do Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO.

Spišský hrad je rozsáhlá hradní zřícenina nedaleko Levoči. Místo bylo lidmi osídleno již ve starší době kamenné (paleolitu). Hradiště (opevněné sídlo) zde vzniklo na počátku letopočtu, další rozvoj tohoto opevnění probíhal v průběhu 12. a 13. století. V roce 1241 Spišský hrad jako jeden z mála odolal vpádu Tatarů.

I krásná slovenská krajina může být zdevastovaná buď přírodními faktory, nebo působením člověka (nebo také obojím). Vichřice ve Vysokých Tatrách způsobila v roce 2005 velmi rozsáhlé polomy. Jizvy na tváři Tatranského národního parku ještě dlouho nebudou zaceleny.

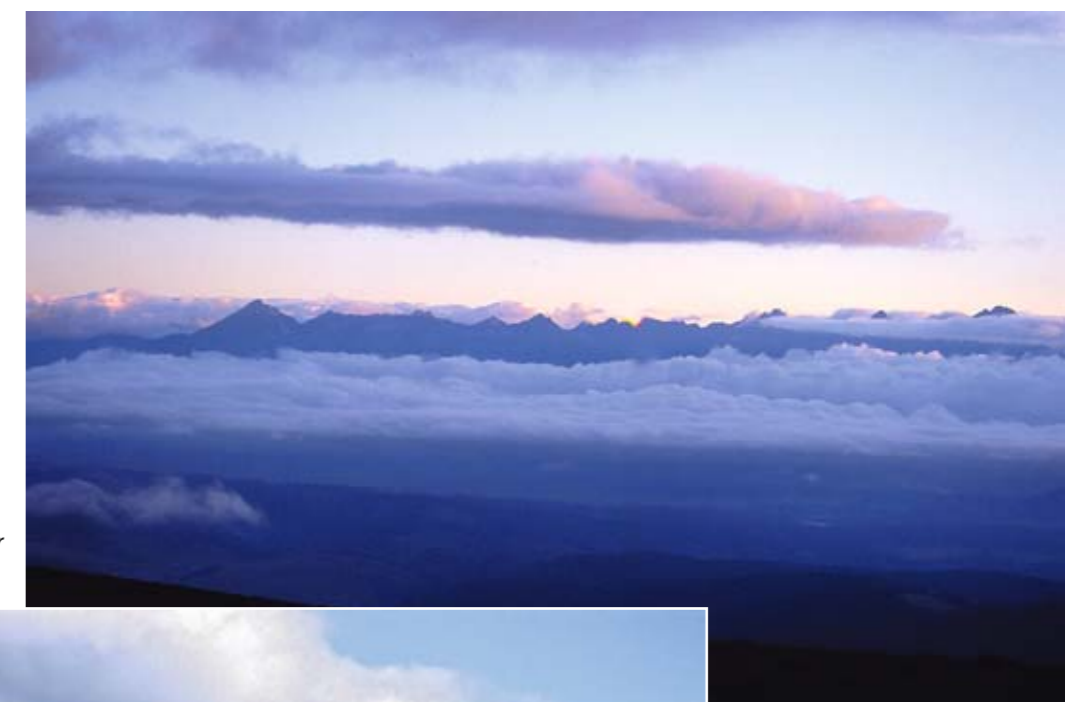
Ještě trvalejší škody však umí způsobit člověk. Tato měsíční krajina je pozůstatkem působení magnezitových závodů v oblasti Jelšava – Lubeník. Slovensko však bylo devastováno průmyslovou činností jen lokálně (např. okolí hliníkárn v Žiaru nad Hronom), na rozdíl od velkoplošné devastace v českých zemích (např. Severočeský hnědouhelný revír, Krušné hory, Jizerské hory).

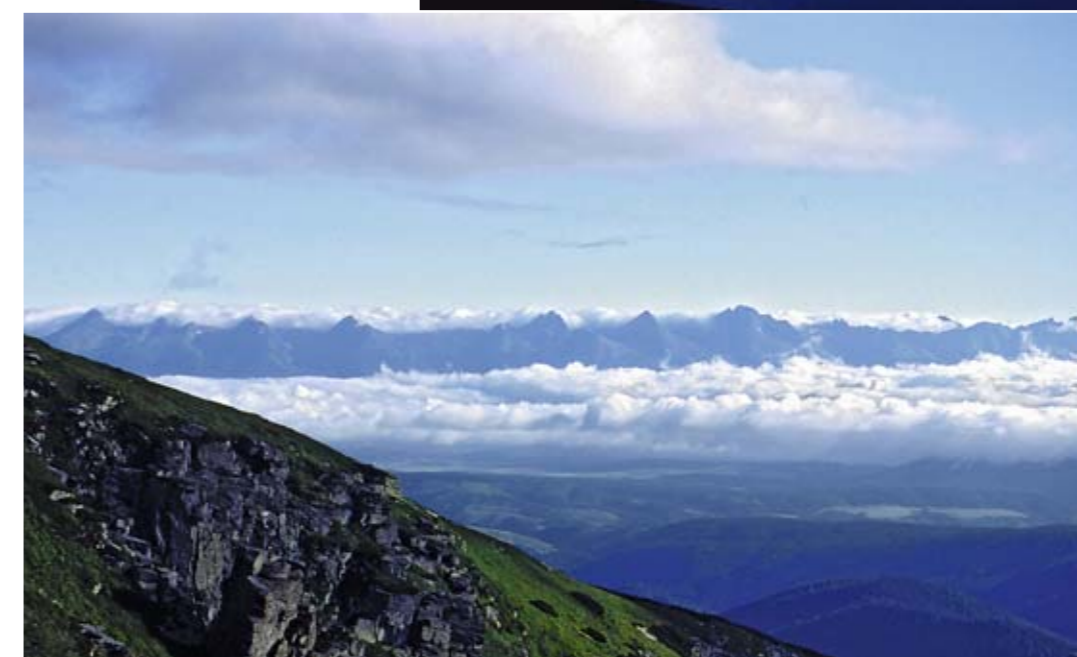
Roháče jsou součástí Západních Tater, zaujímají rozlohu 260 km². Pohoří je tvořeno žulou a krystalickými břidlicemi, vzniklými v prvohorách. V celém bývalém Československu je to nejlepší místo pro vysokohorskou turistiku.

Malá Fatra je další přírodní skvost Slovenska. Pohoří vzniklo v průběhu třetihor a čtvrtohor, typická jsou vápencová a dolomitová bradla, travnaté hole (ekosystém nad horní hranicí lesa, v subalpinském pásmu) a soutěsky.

Pohled na hlavní hřeben Vysokých Tater z hřebene Nízkých Tater za úsvitu.

Svět je poznávatelný, ale nepoznatelný. Není v lidských silách během jednoho života vidět vše, nehledě na to, že příroda i společnost se mění v čase. Jsem vděčný, že mi bylo dopřáno vidět kus světa a snad se mi podařilo podělit se o několik zajímavých postřehů se čtenářem, který měl tolik velkorysosti a trpělivosti, že se dostal až na konec této knížky. Naše putování zakončíme v rodné zemi. Tisíce českých turistů znají české země mnohem lépe, než já. Nemám ambici přijít s něčím objevným a úžasným. Ale snad pár dílčích postřehů za zmínku stojí.

Zahraniční turisté znají hlavně Prahu, kterou si obvykle prohlédnou za dva až tři dny a jedou do dalších evropských destinací. Historií nabitá matička Praha je jistě krásná, ale české země jsou víc, než jen Praha.

Nemáme moře, nemáme osmitisícové štíty hor. Přesto je česká krajina „zemský ráj to na pohled“. Díky přírodě, ale i práci generací našich předků, si můžeme užívat například krás krajiny Českého ráje.

Na jihu Moravy je možné se toulat na jaře lužními lesy národního parku Podyjí. Na severu Moravy mají zase svoje kouzlo toulky podzimními lesy v Jeseníkách.

V Beskydech stojí za návštěvu rožnovský skanzen, vzpomínka na to, jak žili a kultivovali naši krajinu předkové.

Nic však nebývá úplně zadarmo. K pohodlnému a komfortnímu způsobu života potřebujeme energii, hodně energie. Tu jsme získávali a získáváme těžbou uhlí. Krajinu devastuje především povrchová těžba hnědého uhlí na severu Čech.

V honbě za zisky bychom byli ochotni vyrabovat vše, včetně svahů Krušných hor. Vyspělost společnosti se nepoznává ani tak podle toho, co umí a může udělat, jako spíš podle toho, v čem se dokáže dobrovolně omezit.

Spalování hnědého uhlí mělo za následek vznik kyselých dešťů, které ve druhé polovině 20. století zničily především Jizerské a Krušné hory. V průběhu 90. let 20. století díky nižší těžbě uhlí a podstatně lepším technologiím při jeho spalování emise oxidu siřičitého poklesly o více než 90 procent. Úplně vyhráno ale ještě nemáme. Jizerské hory byly ve vrcholových partiích odlesněny, nebo se k nebi jako výčitka tyčí mrtvé stromy – hmatatelný důsledek kyselých dešťů.

Energii vyrábíme také v jaderných elektrárnách Dukovany a Temelín. O Temelínu se vášnivě diskutovalo v době jeho výstavby, v průběhu 90. let 20. století. Dnes stojí dva bloky. Nepochopím však, proč chceme stavět další dva bloky, když zhruba čtvrtinu celostátní produkce elektřiny vyvážíme do zahraničí.

Dalším kontroverzním velkoplošným zásahem do krajiny byla stavba vodního díla Nové mlýny na řece Dyji pod Pálavou. Tato soustava tří přehradních nádrží o celkové rozloze 3393 hektarů měla sloužit jako rezervoár vody pro závlahy a zábrana proti povodním. V současnosti jsou nádrže využívány především k rekreaci a rybaření. Dodnes se odborníci i laici přou o smysluplnosti tohoto díla. Při stavbě byl totiž obětován a vykácen největší komplex lužních lesů v České republice.

V důsledku klimatických změn budeme pravděpodobně vystaveni záplavám častěji než v minulosti. A právě lužní lesy dokáží pojmout a vstřebat jako houba obrovské množství vody z jarního tání i z přívalových dešťů. Na snímcích vidíme lužní les v chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví nad Olomoucí.

Nebýt lužních lesů v Pomoraví, trpěla by stotisícová Olomouc i obce dále po toku záplavami mnohem více a častěji.

Zaplavené pozemky kolem Centra ekologických aktivit Sluňákov v Horce nad Moravou. Místo stavby bylo oproti okolnímu terénu uměle vyvýšeno, proto je záplavy neohroží.

Ani zemědělství není na degradaci a devastaci naší krajiny bez viny. Shlédli jsme se v intenzifikaci a industrializaci zemědělství, místo pěstování plodin a chovu hospodářských zvířat jsme začali mluvit o „výrobě“ potravin. Svažitě pozemky jsme přeměnili ve velkoplošné terasy, což změnilo režim podzemní vody. Ekonomicky to však byl holý nesmysl. Tyto terasy, budované v 80. letech 20. století pod Buchlovem, stály tehdy 250 tisíc korun na hektar a předpokládaná návratnost byla více než 200 let.

Intenzifikace zemědělství podle sovětského vzoru změnila naše pole v „celiny“ bez zeleně. Ekologicky by byl asi příhodný název „kulturní polopoušť“.

Proti této situaci se i v těžkých podmínkách autoritativního komunistického režimu někteří lidé bouřili a snažili se formulovat a prosazovat alternativy k takovému životnímu stylu.

V roce 1988 se např. v západních Čechách konala velká mezinárodní akce „Ecotopia“, kterou státní orgány sice nerady, ale tolerovaly.

Další významnou aktivitou, mezi mnoha jinými, bylo Hnutí Brontosaurus. Mladí lidé, většinou vysokoškolští a středoškolští studenti, dobrovolně a zadarmo pomáhali s kosením a údržbou orchidejových luk, s výsadbou lesů, čištěním toků atd. Snímek pochází z letního tábora studentů Univerzity Palackého v Bílých Karpatech. Byl jsem tehdy, jako většina ostatních, členem SSM (Socialistického svazu mládeže), protože jsem byl příliš slabý, abych se této „nabídky, která se neodmítá“ zřekl. Znamenalo by to totiž zřít se s největší pravděpodobností vysokoškolského vzdělání a mimo jiné jít také na dva roky na vojnu, místo jednoho roku. Zařekl jsem se však, že angažovat se budu jen jako sportovní referent, nebo v rámci Hnutí Brontosaurus (které pod SSM formálně patřilo). To se mi naštěstí povedlo.

Dnes mladí lidé takováto morální dilemata a ústupky řešit nemusí, přesto je mi líto, že „péče o společné dobro“ hodně ustoupila do pozadí v honbě za úspěchem, kariérou a vyděláváním

peněz. Ale třeba je to jen můj klamný dojem. A pokud ne, doufejme, že jde o přechodný jev, kdy jsme se ještě nenabažili všech těch příležitostí, které život ve svobodě skýtá.

Navzdory všem chybám a přešlapům je naše země krásná. Utvářely ji od příchodu Slovanů v 5. a 6. století desítky generací, jako například krajinu kolem Stupavy a Starých hutí v centrální části Chřibů na jižní Moravě.

Tímto krajem pravděpodobně putovali a zanechali zde svoji stopu slovanští věrozvěstové, Cyril a Metoděj. Nedaleko odtud se nachází jedno z nejvýznamnějších poutních míst v České republice, Velehrad. Podle lidové tradice zde snad bylo i hlavní středisko Velké Moravy, Veligrad.

Jižní Čechy v okolí Třeboně byly ve středověku místem bažin a močálů, nevhodným pro obdělávání půdy a tedy i pro budování trvalých sídel. Díky budovatelům rybníků (propojených důmyslným systémem vodních kanálů) Štěpánkovi Netolickému a Jakubovi Krčínovi se tato krajina změnila ve vyvážený, pro život člověka příznivý ekosystém, který spolehlivě funguje od svého vzniku v 15. století až dodnes. Rybníků je 460, největší z nich, Rožmberk, má plochu 489 hektarů (je tak největším rybníkem v České republice).

Mezi nejkrásnější pohledy, které jsem spatřil, patří západ slunce na Českomoravské vrchovině, kde jsem se narodil a kde jsem prožil prvních dvacet let života.

Po pětiletém působení na Slovensku se domovem mým a mé rodiny stala Olomouc, stotisícové město s druhým největším městským historickým jádrem (po Praze) a s 24 tisíci studenty Univerzity Palackého. Olomouc už zůstane mým domovem na pořád, nestane-li se něco nečekaného.

Až jednou bude výrazně ubývat sil a nebudu už jezdit do dalekých ani do evropských zemí, až nebudu moci jezdit ani na Slovensko nebo se toulat po českých zemích, vystačím si se Svatým Kopečkem a okolními lesy. Mám to z domu deset minut chůze, což je přijatelná vzdálenost i pro pokročilý věk.

A pokud ani to už nebude možné a pořád ještě budu na světě, posadím se na terasu našeho domu v Samotiškách a budu pozorovat západy slunce nad otevřenou a úrodnou krajinou Hané. Mám fotografii svého dědečka, kterého jsem osobně nepoznal, jak sedí, starý, s dýmkou na zápraží a pozoruje okolní svět. Podobně jako on už nebudu mít ambici měnit svět, ale budu vděčný, že mě na něj rodiče přivedli a já měl svoji rodinu, přátele, zajímavou práci a prožil jsem krásný a snad i užitečný život, jakkoliv bude dlouhý.

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.

LETEM
PESTROBAREVNÝM
SVĚTEM

Výkonný redaktor Mgr. Zdenka Štefanidesová
Jazyková korektura Mgr. Lenka Preňková
Grafické práce a sazba Lucie Sodomová
Návrh obálky Lucie Sodomová
Akvarely a perokresby Zdenka Štefanidesová

Design, typografie, výroba: Tiskárna Budík Grafika, s. r. o., Šternberk
CEA Sluňákov, Horka nad Moravou, 2012

1. vydání

V knize byly použity dokumentární fotografie,
které vznikly během autorových cest při různých příležitostech.

ISBN 80-905347-5-9
Neprodejné